

Univerzita Palackého v Olomouci
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorální a spirituální teologie

Marcela Maria Císařová

Obor: Teologie a spiritualita zasvěceného života

III. ročník – kombinované studium

**NĚKTERÉ SOUČASNÉ SNAHY
O OBNOVU STAVU VDOV
V ŘÍMSKOKATOLICKÉ CÍRKVI**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Marta Lucie Cincialová

OLOMOUC 2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně, s použitím výhradně zde uvedených pramenů, literatury a dalších materiálů.

V Olomouci dne 30. března 2006

.....

Děkuji za vstřícnost a spolupráci členům Pracovní skupiny pro přípravu podkladů pro „ordo viduarum“ plzeňské diecéze. Především jejímu vedoucímu P. ThLic. Pavlu Vojtěchu Kohutovi OCD za laskavé svolení citovat z dokumentů připravovaných pracovní skupinou a Mgr. Martině Vintrové OV za poskytnutí zahraničních materiálů, četné překlady a cenné připomínky. Dále děkuji Marii Ventové, kandidátce zasvěceného vdovství za přehlédnutí práce a sdělení osobních zkušeností. Vedoucí práce, ThLic. Martě Lucii Cincialové, děkuji za odborně fundované a vzácně přátelské konzultace. Dík patří též P. Josefu Jahodovi, spirituálovi zasvěcených panen za překlady latinských textů a osobní podporu při studiu.

OBSAH

Úvod	6
1 Vdovy a stav vdov v bibli a křesťanské historii.....	7
1.1 Postavení vdov ve Starém zákoně	7
1.2 Postavy vdov v evangeliích	9
1.3 Novozákonní počátky stavu vdov.....	9
1.4 Stav vdov v křesťanském starověku	10
1.5 Zasnobování vdov ve středověku a novověku	13
2 Pokusy o obnovu zasvěceného života vdov v období před II. vatikánským koncilem.....	18
2.1 Vznik a obřad Fraternity Notre-Dame de la Résurrection ve Francii	18
2.2 Vdovské hnutí Naděje a život v Indii	21
3 Některé současné snahy o obnovu stavu vdov ve světové katolické církvi.....	22
3.1 Obnovení stavu vdov ve východních katolických církvích.....	22
3.2 Obnova stavu vdov v římskokatolické církvi	23
3.2.1 Právní úprava zřízení stavu vdov v diecézích	24
3.2.1.1 Dekret a status stavu vdov arcidiecéze Catanzaro – Squillace	24
3.2.1.2 Dekret a stanovy „Ordo Viduarum Ambrosianus“ milánské arcidiecéze	26
3.2.1.3 Dokumenty upravující stav vdov ve štětínsko–kamiěnské arcidiecézi	28
3.2.2 Diecézní liturgické obřady vdovského zasvěcení.....	30
3.2.2.1 Arcidiecéze Catanzaro – Squillace	31
3.2.2.2 Diecéze Massa Marittima – Piombino.....	33
3.2.2.3 Arcidiecéze Miláno.....	35
3.2.2.4 Arcidiecéze Štětín – Kamiěň	38
3.2.2.5 „Votum“ a „propositum“ – slib a předsevzetí	39

4	Obnova stavu vdov v České republice – plzeňské diecézi.....	42
4.1	Pracovní skupina pro přípravu podkladů k ustavení stavu vdov v diecézi.....	43
4.2	Teologicko duchovní směrnice Dar zasvěceného vdovství.....	45
4.2.1	Úvod a historická část.....	46
4.2.2	Teologické vymezení zasvěceného vdovství.....	47
4.2.3	Spiritualita zasvěceného vdovství	49
4.3	Návrh právního vymezení stavu vdov plzeňské diecéze	50
4.4	Návrh formačního řádu stavu zasvěcených vdov	53
4.5	Návrh mešního formuláře a liturgického obřadu vdovského zasvěcení.....	56
	Závěr	60
	Literatura	62
	Prameny	64
	Jiné zdroje	67

ÚVOD

Od počátku vzbuzoval Duch Svatý v církvi mnohé způsoby zasvěceného života, příhodné různým dobám a místům, potřebám společnosti i touze lidského srdce po niterném společenství s Bohem. Při pohledu na téměř dvoutisíciletý poklad tohoto vývoje, nemůžeme než obdivovat – jak vždy nové působení Božího Ducha, dosvědčené množstvím a rozmanitostí jím inspirovaných společenství, tak i vzácnou stálost, jež se projevuje v uchování a obnově nejstarších forem zasvěceného života.

V období po II. vatikánském koncilu, kdy se církve vrací k pramenům svých počátků, jsme svědky obdivuhodné svěžesti, která provází nový rozkvět způsobů zasvěceného života, jejichž počátky spadají až do apoštolských dob. V latinské církvi byl obnoven poustevnický život spolu se zasvěcováním panen žijících ve světě a východní katolické církve se vrátily i k úctyhodné tradici zasvěcování vdov.

Mohlo by se zdát, že tyto rané formy zasvěceného života, obvyklé v dobách křesťanské starodávnosti, jsou již nutně překonané, a tudíž není důvod je po téměř tisíci létech opět křísit k životu. Při bližším pohledu do historie však zjišťujeme, že církvi nikdy nechyběli poustevníci, panny ani vdovy žijící v láskyplné odevzdanosti Bohu mimo klášterní zdi v jakési „skrytosti světa“. Ač tedy starověké „stavy“ nemohly být v určitém, byť dosti dlouhém, období z nejrůznějších důvodů kodifikovány, jejich životní praxe byla v církvi stále přítomná.

To je i případ počátků vývoje, který – zvláště v posledním desetiletí – vedl ke znovuzavedení stavu vdov v některých diecézích římskokatolické církve. V této práci se pokusíme zachytit nejvýraznější počiny probíhající obnovy, jež se těší pečlivé pozornosti Apoštolského stolce. Ta je jí věnována právě se zřetelem na budoucí možnou celocírkevní úpravu existence stavu vdov.

V tomto kontextu si zaslouží zvláštní pozornost proces zaměřený na zřízení stavu vdov v plzeňské diecézi. V jeho průběhu vznikly návrhy dokumentů ojedinělého rozsahu, vzácné právní fundovanosti a teologické hloubky. Především z tohoto důvodu, ale i pro geografickou blízkost uvedené probíhající obnovy stavu vdov, se jimi budeme zabývat podrobněji.

1 VDOVY A STAV VDOV V BIBLI A KŘESŤANSKÉ HISTORII

Se zmínkami o vdovách a vdovství se ve starověkých civilizacích setkáváme běžně. Každá z těchto společností se nějakým způsobem musela vypořádat s existencí vdov – babiček, matek či bezdětných mladých žen, jež se úmrtím manžela ocitaly v situaci bez hmotného a povětšinou i právního zázemí.¹ To, jak se v určitých kulturách na ženy vůbec a na ovdovělé ženy zvláště pohlíželo, bylo logicky svázáno s určitým náboženstvím. Z tohoto pohledu není ani starozákonní Izrael výjimkou – výjimečná je Hospodinova smlouva s jeho lidem, Zákon, který svému lidu dává a postoj, jaký od něj žádá ve vztahu k sociálně či společensky oslabeným. V tomto smyslu jsou starozákonní příkazy týkající se pomoci sirotkům, vdovám a cizincům rozvinuty v novozákonním přikázání lásky k bližnímu, která překračuje hranice národa, vyznání i společenských tříd.

1.1 POSTAVENÍ VDOV VE STARÉM ZÁKONĚ

Biblické zmínky o postavení ovdovělé ženy ve společenství Izraele jsou velmi četné. Zvláště v Knihách Mojžíšových je mnoho ustanovení, která si zvláštností tohoto životního údělu všimají z různých hledisek. Nejčastěji jsou to texty mající na mysli materiální zabezpečení ovdovělé ženy. Ta (pokud neměla potomky) se vracela do otcovského domu (srov. Gn 38, 11; Lv 22, 13). Zastáncem vdov (a sirotků), u něhož nalézají pomoc a jenž bdí nad tím, aby nebyli utlačováni, je sám Hospodin. Je obrazem jeho velikosti, dobroty a něžnosti, že „zjedná právo sirotku a vdově“² (Dt 10, 18) a důkazem jeho péče jsou i ustanovení upravující chování k nim v důležitých situacích, jako je uplatňování práva (srov. Dt 24, 17), sklizeň (srov. Dt 24, 19-21) a odevzdávání desátků (srov. Dt 26, 12-13).

¹ Z tohoto hlediska jsou výjimečná ustanovení v Chamurappiho zákoníku, podle něhož vdově příslušela moc nad dětmi jakož i správa vlastního a manželem odkázaného majetku. – Srov. VILLER, M., RAYER, A. (ED.). *Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique: Doctrine et histoire*. Paris: Beauchesne, 1996. Sv. XVI., sl. 522-529. (Dále jen: MARCHAL, H. Vdovství – vdova.) Přel. Pracovní skupina pro přípravu podkladů pro „ordo viduarum“ (dále jen: Kohut a kol.).

² Texty Písma svatého jsou převzaty z: *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona včetně deuterokanonických knih. Český ekumenický překlad*. 4. přepracované vydání (2. vyd. v ČBS). Česká biblická společnost, 1993. 1290 s. ISBN 80-900881-7-1.

Sociálně byla židovská vdova chráněna existencí levirátního práva. To zavazovalo bratra muže, jenž zemřel bezdětný, aby si vzal jeho manželku a zplodil svému bratrovi potomstvo (srov. Dt 25, 5-10). Bylo také možné, aby se vdova vrátila do otcovského domu (srov. Gn 38, 11). Pozornost ke vdovám vychází ze soucitu, neboť jejich životní situace je nešťastná a Hospodin důrazně připomíná těm, kdo by se k nim zachovali bezohledně, že je také může potkat podobný úděl: „Žádnou vdovu a sirotka nebudete utiskovat. Jestliže je přece budeš utiskovat a oni budou ke mně úpět, jistě jejich úpění vyslyším. Vzplanu hněvem a pobiji vás mečem, takže z vašich žen budou vdovy a z vašich synů sirotci.“ (Ex 22, 21-23). Ačkoliv odplatou za pohrdání právem slabých, mezi něž jsou vdovy počítány, bylo prokletí (srov. Dt 27, 19), přesto bylo vdovství pokládáno za potupné (srov. Iz 54, 4).

Z hlediska mravní čistoty se jako negativní postoj ke vdovám může jevit ustanovení Leviticu dané pro sňatek velekněze: „Za ženu si vezme jen pannu. S vdovou nebo zapuzenou nebo zneuctěnou či nevěstkou, se žádnou takovou se neožení“ (Lv 21, 13-14). Ale snad zde, spíše než o znevážení vdovy, šlo o vyzdvižení svatosti velekněžského úřadu.

Pokud jde o slib nebo závazek, který učinila žena, mohl slib dívky nebo provdané ženy zrušit její otec nebo manžel v den, kdy se o něm dozvěděl (srov. Nu 30, 4-9, 11-13). Pokud k jejím závazkům mlčel, byly tím zplatněny a za jejich případné pozdější zrušení byl muž zodpovědný (srov. Nu 30, 15-16). Oproti tomu slib vdovy schválení nepodléhal a také jej nikdo nemohl zrušit: „Slib vdovy a zapuzené ženy, každý závazek, který na sebe vzala, bude pro ni platit.“ (Nu 30, 10).

Ze biblických příběhů se dozvídáme o vdovách, které se zapsaly do dějin Izraele – jako např. Júdit, Rút, Támar, Batšeba nebo bezejmenná „vdova ze Sarepty“. Ze zmínek v Novém zákoně je patrné, že i ve starozákonní době byly vdovy, které své vdovství prožívaly v těsném spojení s Hospodinem. Z dnešního hlediska žily tyto ženy způsobem blízkým křesťanskému chápání zasvěceného života. Lze např. předpokládat, že prorokyně Anna nebyla jedinou vdovou sloužící v chrámu (srov. Lk 2, 37). Vždyť o ženách konajících službu modlitby před Hospodinovým stánkem čteme již v knize Exodus, kde Mojžíš zhotovil „bronzovou nádrž s bronzovým podstavcem ze zrcadel žen, které konaly službu u vchodu do stanu setkávání“ (Ex 38, 8).

Přes tato svědectví i přes množství ustanovení, jež měla vdovám ulehčit jejich sociální a společenskou situaci, bylo vdovství ve starozákonním Izraeli chápáno pouze negativně.

1.2 POSTAVY VDOV V EVANGELIÍCH

Pán Ježíš svým přístupem ke vdovám naplňuje milosrdnou a ochrannou linii Mojžíšova Zákona. Slitovává se nad naimskou vdovou, matkou jediného syna a jeho vzkříšením jí vrací životní oporu (srov. Lk 7, 12-15). Varuje před prospěchářstvím a pokrytectvím zákoníků, kteří „vyjídají domy vdov a dlouho se naoko modlí“ a slibuje jim „tím přísnější soud“ (Lk 20, 47).

Za jakýsi předobraz zasvěceného vdovství, kdy vdova celý svůj život svěřuje Hospodinu a spoléhá se jen na jeho pomoc, je možné považovat chválu chudobné vdovy přispívající velmi skromně do chrámové pokladnice: „Vpravdě vám pravím, že tato chudá vdova dala víc než všichni ostatní. Neboť ti všichni dali dary ze svého nadbytku, ona však ze svého nedostatku: dala všechno, z čeho měla být živa.“ (Lk 21, 3-4, a Mk 12, 43-44). Tento úryvek se spolu s podobenstvím o vytrvale prosící „neodbytné vdově“ (Lk 18, 2-8) stal inspirací pro duchovní život křesťanských vdov, které své vdovství začaly prožívat jako zasvěcené Pánu. Také ony, podle příkladu vdov z evangelií, svěřují Bohu celý svůj život a všechno očekávají jen od něj.

1.3 NOVOZÁKONNÍ POČÁTKY STAVU VDOV

Za první zmínku o vdovství, které není vymezeno negativně – absencí životního partnera, nouzí či osamělostí – ale je životním stavem přijatým a odevzdaným Bohu, jsou považovány zprávy z Pavlova prvního listu Timoteovi – 1 Tm 5, 3-16. Vzhledem k tomu, že se jedná o jediný biblický text, který je možné považovat za svědectví z počátků existence, již do jisté míry ustáleného, stavu vdov, uvádíme jej v plném znění:

Pečuj o vdovy, které jsou skutečně opuštěné. Má-li však některá vdova děti nebo vnuky, ti ať se učí mít péči především o své příbuzné a odplácet svým rodičům. To je totiž milé Bohu. Vdova, která je opravdu osamělá, doufá v Boha a oddává se vytrvale prosbám a modlitbám ve dne i v noci. Ta, která myslí jen na zábavu, je mrtvá, i když žije. To jim zdůrazňuj; ať se jim nedá nic vytknout. Kdo se nestará o své blízké, a zvláště o členy rodiny, zapřel víru a je horší než nevěřící.

Mezi zapsané vdovy smí být přijata žena ne mladší než šedesát let, jen jednou vdaná, známá dobrými skutky: jestliže vychovala děti, prokazovala věřícím pohostinnost a umývala jim nohy, pomáhala nešťastným a osvědčila se v každém dobrém díle. Mladší

ženy nezapisuj mezi vdovy. Neboť jakmile je smyslnost odvrátí od Krista, chtějí se opět vdávat; tak propadají odsouzení, protože porušily slíbenou věrnost. Zároveň si navykají zahálet a chodit po návštěvách. A nejen zahálet, nýbrž i klevetit, plést se do cizích věcí a mluvit, co se nepatří. Chci tedy, aby se mladší vdovy vdávaly, měly děti, vedly domácnost a nedávaly protivníkovi příležitost k pomluvám. Některé totiž se již daly na satanovu cestu. Má-li některá věřící žena vdovy v příbuzenstvu, ať jim pomáhá, aby nebyla zatěžována církev, která má pomáhat osamělým vdovám.

Z uvedeného úryvku je patrné, že apoštol rozlišuje několik skupin vdov: vdovy mající příbuzné, jež jsou povinny se o ně postarat – a naproti tomu vdovy, které jsou „skutečně opuštěné“. Těm chce být nápomocna církevní obec, ale také od nich vyžaduje zbožnost a bezúhonnost. Další skupinu tvoří „mladší vdovy“ – u nichž si apoštol přeje, aby znovu uzavřely manželství³ – a konečně jsou to i „zapsané vdovy“. U posledně jmenovaných je patrné, že se již jedná o počátky, do určité míry ustáleného a církví chtěného životního stavu, jehož příslušnice jsou považovány za zasvěcené Bohu. Pokud by se znovu provdaly, bylo by to porušením věrnosti Bohu slíbené (srov. 1 Tm 5, 12). Na tyto „zasvěcené vdovy“ byly také kladeny největší nároky. Kromě dovršeného věku 60 let a pouze jedenkrát uzavřeného manželství, to byl především požadavek na dlouhodobě bezúhonný křesťanský život osvědčený působením ve vlastní rodině a v církevním společenství.

1.4 STAV VDOV V KŘESŤANSKÉM STAROVĚKU

Rodícímu se zasvěcenému životu a jeho různým formám bylo v prvních křesťanských staletích věnováno mnoho pozornosti. Ta se nevyhýbala ani stavu vdov, který se utvářel vedle stavu panen, asketů a poustevníků. Církevní Otcové vdovám věnovali buď samostatné spisy⁴, nebo se o vdovském stavu zmiňovali v souvislosti se stavem panen⁵. Z této literatury si můžeme učinit tu lepší, onde matnějši představu o podobě této formy zasvěceného života v různých dobách a na různých místech starověkého křesťanského světa.

Obecně byla termínem *ordo – stav* ve starověku označována určitá skupina křesťanů, která na základě liturgického obřadu měla v církvi vlastní poslání, odlišné od

³ Zdá se, že tímto, i když nepřímým, požadavkem na druhé manželství dříve ovdovělých žen, jim apoštol znemožňuje, aby v budoucnu byly (po případném dalším ovdovění) přijaty do stavu vdov(?).

⁴ Srov. AMBROŽ. *De viduis*; AUGUSTIN. *De bono viduitatis*.

⁵ Srov. TERTULIÁN. *De virginibus velandis*, IV, 7.

[Internet] <http://www.intratext.com/IXT/LAT0736/_P4.HTM> 14. 1. 2006. Přel. J. Jahoda.

ostatních věřících.⁶ Příslušnost ke stavu mohla být vymezena buď úřadem, což se týkalo biskupů, kněží („starších“) a jáhnů, nebo příslušností k určité stálé životní formě – zasvěcené panny a vdovy, asketé a mniši, ať už cenobité (žijící společně) nebo anachoreté (poustevníci).⁷

V úvahách věnovaných vdovám přihlíželi církevní Otcové velkou měrou k výše citovanému úryvku z Pavlova prvního listu Timoteovi. Přesto je možné v prvních křesťanských staletích pozorovat určitý posun v teologii vdovského stavu i v praktických otázkách s ním souvisejících.

Nejen panny, ale také vdovy byly považovány za obraz církve – „vdovy, která ztratila svého Manžela, jehož Tělo trpělo, ale která v den soudu opět přijme Syna člověka, jehož zdánlivě ztratila“⁸. Tak sv. Ambrož uváděl o církvi, že je pannou, vdanou i vdovou, jež jsou jedním tělem v Kristu.⁹

Pokud šlo o vstup ovdovělé ženy do druhého manželství, ponechával v tom sv. Pavel vdovám buďto svobodu (srov. 1 Kor 7, 39-40) nebo mladším ženám nový svazek přímo doporučoval (srov. 1 Tm 5, 14). Oproti tomuto názoru bylo některými autory na druhý sňatek pohlíženo jako na „slabost“¹⁰, „přestrojené cizoložství“¹¹, nebo dokonce postupnou bigamii¹². Umírněnější (a novozákonní zvěsti bližší) názor předkládá ve spise *De bono viduitatis* sv. Augustin, který nejenže druhé manželství připouští, ale neklade žádnou překážku ani případnému třetímu, čtvrtému či jakémukoliv dalšímu sňatku.¹³ V podobném duchu se vyjadřuje také sv. Ambrož. Ten současně překračuje požadavek jediného manželství i pro zasvěcenou vdovu, když píše:¹⁴

⁶ Srov. *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995. 649 s. ISBN 80-7113-132-6 (dále jen *KKC*). Čl. 1537 a 1538.

⁷ Srov. KOHUT, P. V. *Zasvěcený život a křesťanské duchovní stavy: Dialogický smysl různosti životních forem v církvi*. *Mezinárodní katolická revue Communio*. 1997-. Svitavy: Trinitas, 2004, č. 3-4, ss. 242-266. ISSN 1211-7668.

⁸ AMBROŽ. *De viduis*, III, 15. [Internet] <<http://www.newadvent.org/fathers/3408.htm>> 14. 7. 2005. Přel. M. Vintrová.

⁹ Srov. *Tamtéž*, III, 16.

¹⁰ JAN ZLATOÚSTÝ. *O jediném manželství*, 1 a 3. Cit. podle: MARCHAL, H. *Vdovství – vdova*.

¹¹ ATHENAGORAS. *Žádost ohledně křesťanů*, 32. Cit. podle: *Tamtéž*.

¹² Srov. TERTULIÁN. *Liber de monogamia*, IX, 10. [Internet] <http://www.intratext.com/IXT/LAT0755/_PA.HTM> 14. 1. 2006. Přel. J. Jahoda.

¹³ Srov. AUGUSTIN. *De bono viduitatis*, XI, 14; XII, 15. [Internet] 14. 7. 2005. <http://www.sant-agostino.it/latino/dignita_vedovile/dignita_vedovile_libro.htm> Přel. J. Jahoda

¹⁴ V zájmu pravdivého zhodnocení významu citovaného úryvku je třeba také říci, že sv. Ambrož uzavírání dalších manželství sice nezakazoval, ale varoval před nimi (srov. *op. cit.*, XI, 68.) a od určitého věku připouštěl nové manželství vdovy pouze teoreticky. Jako vrcholně nevhodné viděl, že by se např. matka vdávala ve stejnou dobu nebo dokonce později než některá z jejích dcer (srov. *op. cit.*, IX, 59).

Ale právem není vyloučena ze zbožnosti vdovství ani ta, která po uzavření druhého manželství, které Apoštolův předpis jistě nehání jako něco, čím se pozbývá ovoce čistoty, ztratila opět svého manžela. Dosáhne zásluhy čistoty, i když později, avšak ta, která uzavřela druhé manželství, bude více vyzkoušena, vždyť touha po čistotě je u ní zřejmá, zatímco jiné se nevdávají kvůli vysokému věku či studu.¹⁵

Z hlediska osobních kvalit zasvěcené vdovy platilo, že jediným pravdivým svědectvím o ní byl způsob jejího života.¹⁶ Proto byla od vdov požadována horlivost v duchovním životě, vytrvalost v modlitbě, vstřícnost k chudým, umrtvování těla, spravedlnost a milosrdenství.¹⁷ Vzletným jazykem žádá sv. Ambrož, aby byl pro vdovu „místem odpočinku chrám, rozhovorem modlitba, životem půst“, aby ve dne v noci nezištně sloužila a byla „ač zestárlá tělem, nezestárlá ve zbožnosti“.¹⁸

Stav vdov vykazoval poměrně záhy ustálené znaky církvi uznaného stavu (*ordo*), jako jsou: zvláštní povolání od Boha, určitý proces přípravy, liturgický obřad přijetí a vlastní spiritualita a poslání. Roku 215 píše sv. Hippolyt v *Traditio apostolica* o různých církevních stavech. Praxi přijímání do vdovského stavu a hlavní úkol vdov popisuje takto:

Když je nějaká žena ustanovována jako vdova, nesvětí se, ale je jmenovitě vyvolena. Ať je ustanovena ta, jejíž muž je již delší čas mrtev. Není-li to tak dávno, co její muž zemřel, není se na ni ještě možné spolehnout. Je-li již pokročilého věku, ať je po nějaký čas zkoušená. Často totiž vášně stárnou s tím, kdo jim v sobě ponechává místo.

Vdova ať je ustanovena pouze slovně a připojí se k ostatním vdovám. Ruce se na ni nemají vkládat, protože nepřináší oběť, ani nekoná žádnou liturgickou službu. Světí se pouze kněží pro liturgii. Vdova je však ustanovena pro modlitbu a ta je záležitostí všech.¹⁹

Z citovaného úryvku vyplývá, že v Hippolytově církevní obci stav vdov existoval a že uchazečky byly po určitou dobu pečlivě prověřovány. Z poznámky, že na vdovu nejsou vkládány ruce, ale je jmenovitě vyvolena – „*eligitur ex nomine*“ – se zdá logické vyvodit, že se jednalo o určitou formu (snad již liturgického?) uvedení do stavu vdov. Jistě ještě nešlo o samostatný ritus, ale lze předpokládat, že ustanovení obsahovalo krátká žehnání, modlitby a náznaky obřadu.²⁰ Zásvětný ritus pro vdovy se vyvíjel

¹⁵ AMBROŽ. *De viduis*, II, 10.

¹⁶ Srov. AMBROŽ. *De viduis*, IV, 26.

¹⁷ Srov. AMBROŽ. *De viduis*, IV, 21-22; V, 27 a 30. AUGUSTIN. *De bono viduitatis*, XVII, 21.

¹⁸ AMBROŽ. *De viduis*, IV, 22.

¹⁹ HIPPOLYT ŘÍMSKÝ. *Traditio apostolica*, 10. [Internet]
<<http://www.geocities.com/baruchmar/EC/traditioapost.htm>> 14. 1. 2006.

²⁰ Podobný závěr vyslovuje na základě *Traditio apostolica*, 12 Marianne Schlosserová o stavu panen. Srov. SCHLOSSER, M. *Alt – aber nicht veraltet: Die Jungfrauenweihe als Weg der Christusnachfolge*. Köln: Ordenskorrespondenz, 1992. 80 s. (Dále jen: *Alt – aber nicht veraltet.*) Str. 12.

paralelně s obřadem zasvěcení panen a byl později obsažen v římských i galských sakramentářích.²¹ Za všechny jmenujme alespoň *Missale Gallicanum vetus*, který obsahoval obřad s částmi: *collecta* – zászvětná modlitba – změna oděvu.²² Hábit přijímaly vdovy z rukou kněze²³ a jeho součástí byl tzv. „závoj zdrženlivosti“²⁴.

Kromě života čistoty, modlitby a oběti, se z patristické literatury dozvídáme i o službě, jaká byla zasvěceným vdovám svěřována. Často byly pověřovány úřadem jáhenek, jejichž úkolem bylo ošetřovat nemocné ženy²⁵, přisluhovat při křtu žen, a také „nezkušené a venkovské ženy“ odpovídajícím způsobem vyučovat²⁶.

Zasvěcené vdovy žily zpočátku ve svých domech a ve vlastní rodině – podobně jako zasvěcené panny. Protože takový způsob života mohl přinášet určitá úskalí, byly církevními představenými povzbuzovány ke společnému životu pod vedením některé mnišky, jak vyplývá z dopisu sv. Jeronýma. Ten informuje o římské vdově Marcelle, která na radu sv. Atanáše založila první klášter.²⁷

1.5 ZASVĚCOVÁNÍ VDOV VE STŘEDOVĚKU A NOVOVĚKU

Se vznikem řeholních řádů a preferováním cenobitského způsobu života, postupně ubývalo vdov zasvěcených ve světě, které svůj slib žily jako laickou formu zasvěceného života. Starověká tendence upřednostňování a vyzvedávání panenství na úkor manželství v církvi přetrvávala i v dalších staletích. Postupně také nabývalo obecného souhlasu přesvědčení, že žena může žít své zasvěcení Bohu pouze tehdy, je-li podřízena řeholi a klausuře. Druhý lateránský koncil v kán. 26 stanovil:

Bohu zasvěcené ženy nesmějí žít v soukromých domech. Odmítáme pohoršlivý a ošklivost vzbuzující způsob života mnohých žen, které se neřídí pravidly sv. Benedikta

²¹ Římské sakramentáře: Gelasianum a Gellonense, galské sakramentáře: Missale von Bobbio, Missale Gallicanum vetus a Missale Francorum. Srov. RAMIS, G. La bendición de las viudas en las liturgias occidentales. *Ephemerides liturgicae*. Roma, 1990, č. 104, ss. 159-175; TÝŽ. Los formularios Romanos de las misas bendición de vírgenes y viudas. In *Traditio et progressio*. Roma, 1988, ss. 437-467. Cit. podle: *Alt – aber nicht veraltet*, str. 19.

²² Srov. *Tamtéž*.

²³ Srov. MARCHAL, H. Vdovství – vdova.

²⁴ VERMEERSCH, A. Religious Veil. In *The Catholic Encyclopedia*. Volume XV. K. Knight: Online Edition, 2003. [Internet] <<http://www.newadvent.org/cathen/15321c.htm>> 14. 1. 2006. Přel. M. Vintrová.

²⁵ Srov. EPIPHANIUS. *Panarion: Adversus haereses Panarium*, 79, 3. In NOVÁK, J. J. *Patristická čítanka*. 2. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství. 1988. 105 s. Str. 58 – 60.

²⁶ Srov. *Statuta Ecclesiae Antiqua*, c. 12. Cit. podle: MENDELOVÁ, E. Rozmanitost stavů v církvi. *Spes – časopis nejen pro zasvěcený život: Čtvrtletník Rady sněmu KVPŽŘ*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, č. 1, ss. 22-23. ISSN 1213-029X.

²⁷ Srov. JERONÝM. *Dopis 127*. Cit. podle: MARCHAL, H. Vdovství – vdova.

ani sv. Basila nebo Augustina, a přesto chtějí být veřejným míněním uznávány za Bohu zasvěcené.²⁸

To neznámá, že by nadále neexistovaly vdovy, které svůj životní úděl ochotně přijaly a rozhodly se jej prožívat v naprosté odevzdanosti Bohu, ale že se jejich životnímu stavu nedostávalo žádného přijetí či potvrzení ze strany církve. Touha laiků po svatosti vlastní jejich stavu vedla postupem doby ke vzniku různých hnutí a institucí. Z 12. století je známé sdružení *sester pokání*, jehož členkami byly panny a vdovy žijící nadále ve svých rodinách.²⁹ Jinou životní formou byly *bekyně* (zvané též *beginky*) a *mantelaty*, příp. tzv. *laické sestry*. Také ty zůstávaly ve světě a žily v chudobě a celibátu, aniž se formálně zřekly majetku a složily sliby.³⁰ Obživu si opatrovaly vlastní prací nebo i žebřaly. Za patronku si bekyně zvolily sv. Beggu, vdovu († asi 709).³¹ Bekyně žily většinou v malých skupinkách, ale je známa existence i větších společenství, tzv. *dvorů bekyně*, která se nepodřizovala pravidlům, ale vedení *magistry*.³² Příslušnice všech těchto skupin nacházely útočiště v jistém spojení s reformovanými kláštery nebo se stávaly členkami III. řádů františkánů a dominikánů.³³

Středověkých vdov, které vynikaly svatostí života bylo jistě velké množství. Podrobnější zprávy máme jen o těch z nich, jimž se dostalo cti oltáře. Byly to hlavně členky III. laických řádů, o jejichž svatořečení se postaraly řehole nebo svaté vdovy významné svým původem a postavením – např. kněžny či královny. U všech těchto vdov jistě nelze pochybovat o jejich naprostém odevzdání se Bohu, ale pokud jde o nějakou obdobu starověkého stavu vdov, víme, že takové zasvěcení ve světě bylo na křesťanském Západě od 13. století udělováno velmi zřídka a od století 15. již liturgické knihy se zasvěcením vdovy vůbec nepočítají.³⁴

Z literatury pojednávající o životech svatých vdov je těžké rozlišit, zda vdovy – terciářky toužily spíše po životě v řeholi, do níž z nejrůznějších důvodů nemohly vstoupit, nebo zda byly přesvědčeny, že jejich místo je ve službě diecézi (nebo v životě v odloučení) a v určité řeholní rodině hledaly jen sobě blízké duchovní zázemí. Způsob

²⁸ *Alt – aber nicht veraltet*, str. 24.

²⁹ Srov. MISZTAL, H. *Svatí a blahoslavení laici*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004. 591 s. ISBN 80-7266-183-3. Str. 42.

³⁰ Srov. *Alt – aber nicht veraltet*, str. 25.

³¹ Srov. MISZTAL, H. *Svatí a blahoslavení laici*, str. 198.

³² Srov. *Alt – aber nicht veraltet*, str. 25.

³³ Srov. *Tamtéž*.

³⁴ Srov. KOHUT A KOL. *Dar zasvěceného vdovství: Teologicko duchovní směrnice*. Plzeň, 2004. Nepublikovaný pracovní text. (Dále jen: *Dar zasvěceného vdovství*.)

změny života, který bychom mohli nazvat svého druhu vdovským zasvěcením vidíme u císařovny sv. Kunegundy († 1033 nebo 1039). V katedrále, kterou zřídila, svlékla po přečtení úryvku z evangelia císařský šat a namísto něho oblékla prostý oděv, dala si ostříhat vlasy a svůj majetek věnovala na zbožné účely. Život nadále trávila duchovní četbou a fyzickou prací.³⁵

Podobným způsobem stvrdila své odevzdání Bohu dcera uherského krále sv. Alžběta Durynská (1207-1231). Tato vdova po durynském lanckraběti, zakladatelka špitálů a obětavá ošetřovatelka nemocných, byla proniknuta františkánskou zbožností. V roce 1228 se stala členkou III. laického řádu sv. Františka a krátce na to zvláštním způsobem projevila svůj úmysl patřit pouze Bohu,³⁶ jak o tom podal zprávu její duchovní vůdce Konrád z Marburku:

Přímo na Velký pátek, když byly obnaženy oltáře, položila ruce na oltář v kteréši kapli svého městečka, kde usadila Menší bratry, a za přítomnosti některých se zřekla vlastní vůle a vši nádhery světa a toho, co Spasitel v evangeliu radil opustit.³⁷

U uvedených vladarek můžeme obdivovat jasné vědomí osobního povolání a velkou odvahu, s níž je osobitým způsobem uskutečnily. Je otázkou, zda povolání k zasvěcenému vdovství ve světě nerozeznávaly i jiné ženy, u nichž ovšem převládla touha po tom, aby jejich odevzdání bylo oficiálně přijato a stvrzeno církví. Kromě nepříznivého společenského postavení osamělé ženy, mohl být i toto jeden z důvodů pro četné vstupy ovdovělých panovnic do klášterů.

Zdánlivé svědectví o existenci stavu vdov a panen uvádí ve svém encyklopedickém spise *Apparatus eruditionis* bavorský jezuita Michael Pexenfelder (1613-1685). V kapitole věnované křesťanství píše, že v Paříži vznikl v roce 1611 nový *Ordo* (stav nebo spíše řád) *Virginum et Viduarum*. Tento řád, schválený téhož roku papežem Pavlem V., podléhal autoritě místního ordináře. Tím však jeho podobnost se starověkými formami zasvěceného vdovství a panenství končí. Dále je totiž uvedeno, že se jedná o institut pod ochranou sv. Voršily, který se řídí augustiniánskou řeholí s přidanými vlastními ustanoveními a zabývá se výchovou dívek.³⁸ Šlo tedy o řeholní

³⁵ Srov. MISZTAL, H. *Svatí a blahoslavení laici*, str. 211.

³⁶ Srov. SCHAUER, V., SCHINDLER, H. M. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 702 s. ISBN 80-85527-75-8. Str. 596-598.

³⁷ KONRÁD Z MARBURKU. List Ad pontificem 1232. In *Liturgie hodin IV: Liturgické mezidobí, 18-34. týden*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2003. 1979 s. ISBN 80-7192-852-6. Str. 1535.

³⁸ Srov. PEXENFELDER, M. *Apparatus eruditionis tam rerum quam verborum per omnes artes et scientias*. Caput XCII., str. 924-925. [Internet] <http://www.uni-mannheim.de/mateo/camena/pexen/books/pexenfelderapparatus_14.html> 19. 11. 2005. Přel. J. Jahoda a J. Landa

společnost – dnešní Řád sv. Voršily. Podobným způsobem se vyjadřuje i sv. František Saleský o počátcích Řádu navštívení Panny Marie, když v roce 1616 píše o radosti, jakou má ze vzniku *Společnosti panen a vdov*.³⁹ Také v tomto případě šlo o řeholní společenství.

V české historii můžeme nalézt svědectví, která naznačují, že složení soukromého slibu vdovské čistoty nebylo ničím neobvyklým a že snad mělo i nějakou ustálenou liturgickou formu. V životopise hraběnky Františky Slavatové (1610-1676) je psáno, že brzy po smrti manžela předložila svému zpovědníkovi k posouzení své přání „tajuplným svazkem lásky v ustavičné čistotě zasnoubenu býti ženichu nebeskému Ježíši Kristu“⁴⁰. V knize sice není uvedeno, kdy a jakým způsobem byl slib složen, ale je citován dopis zpovědníka, ve kterém dává hraběnce pokyny pro duchovní život se zvláštním zřetelem na jejích sedm dětí. Ohledně slibu jí doporučuje: „od času k času, třeba o nějaké slavnosti výroční, při mši sv. obnoven budiž slib vdovské čistoty“⁴¹. Františka byla brzy nato povolána císařem Ferdinandem III. do Vídně, kde se stala vychovatelkou a později nejvyšší hofmistrovou římského císaře a českého krále Leopolda I.⁴²

Další vdovou, o níž by se dalo říci, že přijala způsob života zasvěcených vdov, byla hraběnka Marie Maxmiliána Slavatová – Hýzrllová, rozená hraběnka ze Žďáru (1633 nebo 1637-1690). Tato žena je zakladatelkou poutního místa Chlumku u Luže, kde je uctíván zázračný obraz Panny Marie, který hraběnka dostala darem od svého bratra Františka Adama Eusebia, hraběte ze Žďáru.⁴³ Po smrti svého druhého manžela v červenci 1666, odmítla hraběnka další nabídky ke sňatku a v den svých třicátých narozenin složila vdovský slib čistoty a zcela změnila způsob svého života:

... na den narození Panny Marie roku 1667 po dlouhé úvaze a zrazování svého zpovědníka Mikuláše Kozla »těžký« (arduum) slib ustavičné vdovské čistoty složila. Od té doby nosila jen jednoduchý oblek barvy černé beze všech ozdob a šperků. Ze svých pokojů odstranila vše, co by jí mohlo upamatovati na marnosti tohoto světa, a tak, odřekši se všech rozkoší, věnovala se životu zbožnému a pomýšlela jedině na spásu duše své.⁴⁴

³⁹ Srov. FRANTIŠEK SALESKÝ. *Pojednání o lásce k Bohu*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998. ISBN neuvedeno. 607 s. Str. 16.

⁴⁰ HRUDIČKA, A. *Františka Slavatová a doba její: Obrazy z dějin katolické reformace na Moravě a v Čechách*. Telč: vydavatel neuveden, 1902. 369 s.
[Internet] <<http://web2.knihovna-cr.cz/digit/luze/frhr/cs/descr.htm>> 18. 1. 2006. Str. 191.

⁴¹ *Tamtéž*, str. 192.

⁴² Srov. *Tamtéž*, str. 194-216.

⁴³ Srov. JENÍČEK, V. V. *Poslední Slavatovna Košumberská 1633-1690: Zakladatelka poutnického chrámu Panny Marie na Chlumku v Luži*. Luže: Hradní museum Košumberk, 1940. 122 s.
[Internet] <<http://web2.knihovna-cr.cz/digit/luze/posledni/cs/descr.htm>> 18. 1. 2006. Str. 87.

⁴⁴ OLIVA, V. *Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí: Miniaturní obraz z církevních dějin Čech*. Chrudim: vydavatel neuveden, 1903. 223 s.

V románovém zpracování hraběnčina života je uvedeno, že slib byl složen „podle předpisů“, a to při mši a za přítomnosti arcibiskupa, leč do rukou jednoho z jezuitů, které hraběnka uvedla na své panství.⁴⁵ Bylo by jistě zajímavé zjistit, nakolik se toto tvrzení opírá o soudobé prameny.

Pokud jde o duchovní život Marie Maxmiliány, je zaznamenáno, že k modlitbě vstávala ve čtyři hodiny ráno, praktikovala rozjímání podle sv. Ignáce, v neděli a o svátcích přistupovala ke zpovědi a sv. přijímání. Každý rok konala exercicie, při nichž se postila a bičovala. Dokud ještě nakládala se svým majetkem, pečovala velmi významně o dobro svých poddaných.⁴⁶ V roce 1684 darovala hraběnka většinu svého majetku, včetně hradu Košumberka, jezuitům a přestěhovala se do domku v blízkosti kaple na Chlumku.⁴⁷ Protože kaple přestala stačit vzrůstajícímu počtu poutníků, dala ji hraběnka o šest let později zbourat a začala se stavbou nynějšího poutního chrámu. Na této stavbě Marie Maxmiliána sama fyzicky pracovala.⁴⁸

Na základě několika výše uvedených příkladů se snad můžeme odvážit tvrdit, že ačkoliv stav vdov, jako organizovaná forma života v římskokatolické církvi *de iure*, neexistoval, byl v ní *de facto* v jednotlivých Bohu zaslíbených vdovách přítomen a přinášel ovoce. Toto zjištění nám v současné perspektivě odhaluje nový pohled na dříve neviděný, leč stále přítomný Boží záměr.

[Internet] <<http://web2.knihovna-cr.cz/digit/luze/chlum/cs/descr.htm>> 18. 1. 2006. Str. 74.

⁴⁵ Srov. ŠOTOLA, J. *Tovaryšstvo Ježíšovo*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. 384 s. Str. 120.

⁴⁶ Srov. OLIVA, V. *Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí*, str. 74.

⁴⁷ Srov. ADÁMEK, K. V. *Luže, Košumberk a Chloumek v XVII. a XVIII. věku*. Hlinsko: nákladem spisovatelovým, 1902. 63 s.

[Internet] <<http://web2.knihovna-cr.cz/digit/luze/luze/cs/descr.htm>> 18. 1. 2006. Str. 44.

⁴⁸ Srov. *Tamtéž*, str. 46.

2 POKUSY O OBNOVU ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA VDOV V OBDOBÍ PŘED II. VATIKÁNSKÝM KONCILEM

V 19. a 20. století došlo k výrazným společenským změnám. Zvláště významná byla proměna v postavení ženy a v chápání jejích práv, samostatnosti a místa ve společnosti. S tímto vývojem jistě souvisí i to, že ve 20. a 30. letech 20. století žádalo mnoho diecézních biskupů (zvl. z Belgie, Francie a Německa) o obnovení možnosti udělovat panenské zasvěcení také ženám žijícím ve světě.⁴⁹ Obřad zasvěcení panen sice zůstal součástí Římského pontifikálu, ale byl vyhrazen pouze mniškám určitých řeholí (benediktinky, kartuziánky...)⁵⁰ První snahy o organizovanou obnovu zasvěceného života pro vdovy zůstávající ve světských podmínkách svých domovů a povolání však spadají až do období po II. světové válce.

2.1 VZNIK A OBŘAD FRATERNITY NOTRE-DAME DE LA RÉSURRECTION VE FRANCII

Ve Francii se za II. světové války začala na jaře 1942 scházet skupina vdov. Většinou to byly mladé ženy, jejichž manželé zahynuli ve válce. Pod vedením P. Caffarela se začalo pravidelně scházet deset vdov k reflexím, modlitbám a vzájemnému sdílení. Společně došli k poznání, že vdovy mají věřit, že jejich manželé žijí a patří ke společenství svatých. Ony teď své muže milují proměněnou láskou a mohou počítat s jejich přímluvami.⁵¹

V roce 1943 provázel P. Caffarel třicet mladých vdov na pouti do Lurd, kde měly rekolekce. Na nich vyjádřilo sedm vdov přání zcela se zasvětit Bohu. Z této skupiny vzešla *Fraternita Naší Paní od Vzkříšení (Fraternité Notre-Dame de la Résurrection)*. Pro toto společenství byl pařížským arcibiskupem zaveden obřad žehnání vdov, který byl 29. února 1984 schválen Kongregací pro bohoslužbu a svátosti.⁵² Jedná se tedy o obřad partikulární, který je určen pro konkrétní vdovské společenství, a proto není

⁴⁹ Srov. HUOT, D. M. *Die Jungfrauenweihe*. Abtei St. Erentraud-Kellenried. Rok vydání neuveden. 21 s. Čl. 5.

⁵⁰ Srov. PIUS XII. *Sponsa Christi. Konstituce z 21. 11. 1950*. II, § 3. Cit. podle: *Tamtéž*, čl. 6.

⁵¹ Zpracováno podle překladu letáku hnutí Naděje a život zasláného z Indie. Bez bibliografických údajů. Přel. M. Vintrová.

⁵² Srov. SACRA CONGREGATIO PRO SACRAMENTIS ET CULTU DIVINO (dále: SCSCD). *Parisiensis: Rituel de Bénédiction des veuves*. Řím 29. 2. 1984. Prot. CD 551/81. Dále jen: *Rituel de Bénédiction des veuves*. Přel. Kohut a kol.

uplatnitelný v kterékoliv diecézi (bez toho, že by byl místním biskupem přijat, upraven a schválen).⁵³

Podle Beyera vykazuje obřad prvky, které jsou specifické pro uvedenou komunitu a jsou vzdálené chápání křesťanského vdovství – i zasvěceného. Je to zvláště existence organizovaného společenství v čele s představenou, do něž je vdova přijímána a jež by mohlo bránit její osobní svobodě či vývoji jejího povolání.⁵⁴ Vdovy přitom nežijí společně, ale sesterský život je uskutečňován formou dopisů, společných rekolekcí a exercicií.⁵⁵

Průřez obřadem zasvěcení.⁵⁶ Uchazečky vstupují do fraternity, aby v ní žily vdovský zasvěcený život v duchovním společenství pod vedením představené. Přijetí se koná při mši. V úvodní modlitbě je zdůrazněno, že vdova přináší Bohu, kromě sebe samé, také domov, který s manželem založila.

Kandidátky jsou po homilii volány představenou. Ta se k nim obrací s promluvou, která má několik akcentů:

- Svátostné manželství⁵⁷ je znamením Boží lásky a manželé si jsou vzájemnou pomocí na cestě k Bohu. Přesto Bůh někdy dopouští, aby se předčasně rozdělili.
- Bůh je ten, který miluje a povolává jako první. Život zasvěcovaných vdov byl Bohu zasvěcen už křtem a biřmováním – dnes jejich zasvěcení dostane novou formu.
- Ve svém zasvěcení mají šířit Boží slitovnost, nechávat se vést Duchem Svatým a provázet Pannou Marií.
- Spolu se stejně povolanými sestrami mají žít ve fraternitě „podle přikázání bliženské lásky a tvořit společenství chvály a přímlyvné modlitby“, aby tak byly živým symbolem církve.

Následují otázky, jimiž se celebrant obrací nejprve ke kandidátkám...

- N., chcete vstoupit do Fraternity Naší Paní od Vzkříšení?
- Chcete složit slib čistoty, abyste navždy žila v těsnějším spojení s Ježíšem Kristem?
- Chcete žít ve fraternitě v duchu chudoby a poslušnosti?

⁵³ Srov. BEYER, J. B. *Le droit de la vie consacrée: Commentaire de canons 573-606: Normes communes*. Sv. I/II. Paris: Tardy, 1988. ISBN 2-7105-0284-4. Český výňatek: *Zasvěcený život: Komentář společných norem pro instituty zasvěceného života CIC*. Dále jen: BEYER, J. B. *Stav vdov*. [Internet] <<http://web.katolik.cz/ov/index1.php?ov=vdovy#zasvzivot>> 22. 2. 2006.

⁵⁴ Srov. *Tamtéž*.

⁵⁵ Srov. MARCHAL, H. *Vdovství – vdova*.

⁵⁶ Zpracováno podle: *Rituel de Bénédiction des veuves*.

⁵⁷ Podmínkou pro přijetí do fraternity je, že předchozí manželství vdovy bylo církevně platné.

... a poté k přítomným členkám fraternity:

- Chcete je přijmout?
- Chcete se spolu s nimi snažit o každodenní hledání Boha?

Po litaniích, v nichž jsou vzýváni svatí manželé (aby bylo vyjádřeno, že „rozdělený manželský svazek je nyní v Bohu znovu navázán“⁵⁸) a vdovy, pronáší vdova svůj slib těmito slovy:

V přítomnosti Nejsvětější Trojice a pro její slávu dnes navždy skládám slib čistoty. Kéž Pán Ježíš přijme můj dar. Dávám mu vše, co jsem, vše, co mám. Ať to přijme pro svou církev, pro náš domov, pro vdovy, pro všechny domovy světa. Ať *N.*, můj manžel, bdí nad mým závazkem a ať naše spojení, obnovené tímto slibem, je nekončící chválou Bohu. A protože Ježíš nám dal Marii za Matku, poručím se do její ochrany a do jejích rukou svěřuji svou touhu zůstat věrná.

Následuje modlitba celebranta nad zasvěcovanými vdovami:

Pane, náš Bože, tvá láska trvá navěky. Projevuješ svou sílu v slabosti těch, kdo v tebe doufají, a pro ty, kdo tě milují, vše měníš v dobro.

Chtěl jsi, aby tvůj Syn, náš Pán Ježíš Kristus, uskutečnil tvé dílo spásy svým umučením a vzkříšením.

Chtěl jsi, aby Maria, Matka tvého Syna a manželka svatého Josefa, poznala vdovství.

Chtěl jsi, aby tvá církev procházela zápasů tohoto života a zkouškami času, dokud se její vzkříšený Ženich nevrátí a neuvede ji do tvé slávy.

Shlédni na naše zde přítomné sestry. Předčasně poznaly samotu a pokořenost vdovství, a ty jim dáváš chápat, že Ježíš v nich pokračuje ve svém utrpení, aby je přivedl ke vzkříšení.

Sešli na ně svého Ducha, aby je obdařil silou vzkříšení a dal, aby ti směle, věrně, radostně a s nadějí sloužily v církvi. Skrze Krista, našeho Pána.

Na zásvětnou modlitbu navazuje předávání insignií nově zasvěceným vdovám. Kromě kříže je znovu žehnán také snubní prsten, a to těmito slovy:

Pane, obnov své požehnání prstenů, které tvé služebnice přijaly při sňatku. Ať se tyto prsteny, znamení jejich lásky k manželovi, stanou znamení jejich lásky k tobě, Bohu živému a pravému.

Obřad pokračuje přímluvnou litanií zvanou *intercession*:

Dej, ať jako vdova ze Sarepty věří tvému slovu, i když jim připadne neuvěřitelné.

Dej, ať jako prorokyně Anna vytrvají v modlitbě a v očekávání.

Dej, ať vyhlížejí tvůj příchod, jako noční hlídka úsvit.

Dej, ať jako Judit odvážně a neohroženě slouží svým bratřím.

Dej, ať jako vdova, která vhodila do chrámové pokladny drobnou minci, dokáže obětovat i to, co nezbytně potřebují.

Dej, ať se jako ženy, které ráno přišly k Pánovu hrobu, stanou poselkyněmi Vzkříšení.

Dej, ať se jako Tabita a Lýdie zapojí do služby církvi.

Dej, ať se v den, kdy je povoláš do radosti setkání se sebou, shledají se svým zvěčnělým manželem, jemuž podle tvé vůle zůstaly věrné.

Dej svým služebnicím *N.* a *N.*, aby kolem sebe vydávaly svědectví o tvé lásce a o tvém vítězství nad smrtí.

⁵⁸ BEYER, J. B. *Stav vdov*.

Mše potom pokračuje obvyklým způsobem. Závazek sester je zmíněn v modlitbě nad dary. Preface je o kříži nebo velikonoční, v mešním kánonu jsou při vzpomínce na živé zmiňovány živé děti vdov, do vzpomínky na mrtvé se vkládá jméno zemřelého manžela, příp. zemřelých dětí. Také závěrečná modlitba je vlastní. Po skončení mše jsou nově zasvěcené vdovy zapsány do registru fraternity.

Je známa existence také některých dalších vdovských společenství. Podobnou spiritualitu žijí členky *Komunity prorokyně Anny (La communauté Anne la Prophétese)*, do níž jsou přijímány starší vdovy. *Institut svaté Františky Římské (Istituto Santa Francesca Romana)* je vdovským sekulárním institutem, v němž vdovy skládají tři sliby. V duchovním životě je kladen důraz na věrnost vdovy: Bohu, sobě a zemřelému manželovi.⁵⁹ O těchto uskupeních se nám bohužel nepodařilo zjistit nic bližšího.

2.2 VDOVSKÉ Hnutí NADĚJE A ŽIVOT V INDII⁶⁰

Papež Pius XII. hovořil během Mezinárodního kongresu center pro rodinu – v září 1957 – také o spiritualitě vdovství. Jeho katecheze se stala inspirací pro vznik *Duchovní asociace vdov*, z níž se později stalo hnutí *Naděje a život*. Po Francii, Belgii, Španělsku, Portugalsku a některých zemích Afriky přišlo toto hnutí v roce 1982 také do Bombaje. O tři roky později vedl biskup Bosco Penha v semináři sv. Pia X. v Goregaonu rekolekce pro prvních dvacet vdov. Do pěti let vzrostl počet vdov na dvě stě a rekolekce byly pořádány každé tři měsíce. Vzhledem k tak velkému rozkvětu, považoval biskup brzy za nezbytné mít skupinku v každé farnosti. V říjnu 1995 se v klášteře sv. Josefa v Bandře konaly oslavy 10 let od založení hnutí, kterých se zúčastnilo na tisíc vdov.

V čele hnutí stojí prezidentka. Vdovy se scházejí v místních skupinkách na měsíčních rekolekcích, dvakrát ročně mají diecézní setkání, jednou za rok exercicie. Věnují se charitativním projektům zaměřeným zvláště na vdovy a sirotky. Vdovy jsou povzbuzovány k modlitbě, k radostnému životu ve společenství a k prohloubení života s manželi žijícími u Krista.

Ačkoliv jedním z cílů hnutí je pomoci vdovám pochopit, že vdovství je povolání, není v žádném z textů zmínka o zasvěceném životě. Domníváme se proto, že toto hnutí je spíše podpůrnou organizací pro ženy s obdobnou životní situací, nikoliv snahou po obnově starobylého stavu vdov.

⁵⁹ Srov. MARCHAL, H. Vdovství – vdova.

⁶⁰ Zpracováno podle překladu letáku hnutí *Naděje a život* zaslaného z Indie. Bez bibliografických údajů.

3 NĚKTERÉ SOUČASNÉ SNAHY O OBNOVU STAVU VDOV VE SVĚTOVÉ KATOLICKÉ CÍRKVI

Zasvěcený život patří neodmyslitelně k podstatnému rozměru života církve⁶¹ a ve svých různých podobách je výrazem živosti, rozmanitosti a plodnosti jakou ji obdarovává Duch Svätý⁶². Je nejvyš potěšitelné, že směr, kterým se církve ubírá od II. vatikánského koncilu vede k očištění, obnově a novému rozkvětu i „pozapomenutých“ forem zasvěceného života, jako je stav panen, vdov a život poustevníků či poustevnic. Tato obnova probíhá současně na křesťanském Východě i Západě – sice různým tempem, leč podobným způsobem.

3.1 OBNOVENÍ STAVU VDOV VE VÝCHODNÍCH KATOLICKÝCH CÍRKVÍCH

Starobylý stav vdov je bezesporu jedním z pokladů celé církve. Je proto povzbuzující a krásné, že byl pro současnou církve znovu objeven a právoplatně ustanoven, ač zatím pouze pro katolické církve východních obřadů. Obnovení stavu vdov zde bylo uskutečněno zákonnou formou ustanovením kán. 570 CCEO:

Partikulární právo může ustanovit jiné druhy zasvěcených osob, které napodobují poustevnický život nezávisle na jejich příslušnosti k společnosti zasvěceného života; rovněž může zvlášť od světa oddělit veřejnými sliby panny a vdovy, které slibují čistotu.⁶³

Kánon 570 je jedním ze tří kánonů části, která se zabývá právní úpravou týkající se „jiných forem zasvěceného života a společností apoštolského života“⁶⁴. Z uvedeného vyplývá, že právo východních katolických církví dává při organizování „neřeholního“ zasvěceného života co největší volnost ustanovením partikulárního práva, zatímco v kodifikované podobě se omezuje pouze na rámcová konstatování.

Pokud jde o existenci liturgického obřadu zasvěcení, je takový obřad v kompetenci každé církve *sui iuris*. Kongregace pro východní církve bohužel nemá

⁶¹ Srov. II. Vatikánský sněm. Věřoučná konstituce o církvi: *Lumen gentium* (dále jen: LG). In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995. 603 s. Str. 29-100. Čl. 44.

⁶² Srov. JAN PAVEL II. *Vita consecrata: O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě*. Posynodální apoštolská adhortace z 25. 3. 1996. Praha: Zvon, 1996. 139 s. ISBN 80-7113-187-3. (Dále jen: VC.) Čl. 4.

⁶³ *Zákoník východních katolických církví. Codex canonum ecclesiarum orientalium* (dále jen: CCEO). Nevydáno. Překlad pro studijní a pracovní účely – JUDr. Leo Salvet a kol. Kán. 570.

žádný takový text k dispozici.⁶⁵ Teoreticky je tedy možné, že stav vdov je zatím obnoven pouze *de iure*, neboť o praktickém využití uvedeného právního ustanovení nemá příslušné dikasterium žádné zprávy.⁶⁶

3.2 OBNOVA STAVU VDOV V ŘÍMSKOKATOLICKÉ CÍRKVI

V západní katolické církvi je (přes její větší jednotnost) obnova stavu vdov složitější než na Východě. Není zde totiž možné přesunout zodpovědnost za teologickou reflexi a její liturgické vyjádření na místní církve a také historický kontext je méně příznivý, z hlediska možnosti navázat na dřívější tradici. Z těchto důvodů představuje obnova stavu vdov v římskokatolické církvi značně rozsáhlý projekt.

Záměr obnovit stav vdov a dát vzniknout liturgickému obřadu zasvěcení je církví podporován a je k němu přistupováno s velkou vážností a zodpovědností. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti shromažďuje informace a návrhy a má zájem jak na provedení historické studie starověkých obřadů, tak i na vytvoření pastoračních a teologických textů reflektujících současnou podobu zasvěceného vdovství.⁶⁷ Zatím stav vdov znovu ožívá v některých diecézích, jejichž biskupové deklarují svoji péči o jeho obnovení pozorností k působení Ducha Svatého. Je to on, kdo svěřuje církvi nové dary zasvěceného života.⁶⁸ Pečlivost tohoto přístupu je různá: od stavu vdov zřízeného diecézními dekrety včetně stanov, podkladů pro formaci, liturgického obřadu zasvěcení a vlastního mešního formuláře (arcidiecéze Miláno) až po názor, že faktickou existenci stavu vdov zakládá zmínka Jana Pavla II. v čl. 7 apoštolské adhortace *Vita consecrata* (arcidiecéze Štětín – Kamieň, arcidiecéze Bari – Bitonto). Pokusme se nyní blíže seznámit s některými z diecézních dokumentů zabývajících se obnovou stavu vdov.⁶⁹

⁶⁴ CCEO, Část XII, Hlava IV. – Jiné formy zasvěceného života a společnosti apoštolského života.

⁶⁵ Srov. CONGREGATIO PRO INSTITUTIS VITAE CONSECRATAE ET SOCIETATIBUS VITAE APOSTOLICAE (dále jen: CIVCSVA). *Dopis biskupovi Radkovskému*. Vatikán 23. června 2001. Prot. n. SpR 420/77. Přel. Kohut a kol.

⁶⁶ Výjimkou je zmínka Jana Pavla II. v apoštolské adhortaci *Vita consecrata* o znovuoživení „praxe zasvěcování vdov“. Z odkazu na kánon 570 CCEO u této zmínky snad lze předpokládat, že Svatý Otec měl zprávy o faktické existenci stavu vdov v některé z východních katolických církví. Srov. VC, čl. 7.

⁶⁷ Srov. CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM (dále jen: CCDDS). *Dopis biskupovi Radkovskému*. Řím 18. srpna 2001. Prot. N. 866/01/L. Přel. Kohut a kol.

⁶⁸ Srov. *Codex iuris canonici. Kodex kanonického práva*. Praha: Zvon, 1994. 812 s. ISBN 80-7113-082-6. (Dále jen: CIC.) Kán. 605.

⁶⁹ Pozn. aut.: Následující výčet a rozbor dokumentů, jimiž jednotliví biskupové ve svých diecézích zřizují stav vdov, si nikterak neklade nárok, být považován za vyčerpávající. Jde pouze o srovnání dokumentů, které se nám podařilo získat.

3.2.1 Právní úprava zřízení stavu vdov v diecézích

Diecézními dekrety je stav vdov zřízen např. v italských arcidiecézích Catanzaro – Squillace a Miláno. Zároveň s dekrety schválili místní arcibiskupové pro zřizovaný stav vdov také stanovy a liturgické obřady zasvěcení. Kromě těchto dokumentů vykazují snahu o jistou oficiálnost také dokumenty polské štětínsko-kamieňské arcidiecéze.

Stav vdov existuje ještě v některých dalších italských diecézích. Z neúplných zpráv, které máme k dispozici, není zcela jasné, jakou právní formou byl tento stav obnoven v diecézích Piacenza – Bobbio a Bologna. Ve zprávě o udělení prvního vdovského zasvěcení v arcidiecézi Bari – Bitonto se hovoří pouze o znovuobnovení stavu panen a zmínce o současné praxi zasvěcování vdov ve *Vita consecrata*.⁷⁰

3.2.1.1 Dekret a status stavu vdov arcidiecéze Catanzaro – Squillace

V arcidiecézi Catanzaro – Squillace byl stav vdov obnoven dekretem arcibiskupa Antonia Cantisaniho, vydaném o slavnosti Všech svatých 1. listopadu 1999. V preambuli dekretu arcibiskup zmiňuje výzvu II. vatikánského koncilu o návratu k počátkům, s čímž souvisí i obnovení v minulosti osvědčených forem zasvěceného života. V této souvislosti upozorňuje na 1. a 2. článek dokumentu *Perfectae caritatis*, jakož i na novozákonní svědectví o stavu vdov (Sk 1, 14; 1 Tm 5, 3-16). Záměr obnovit stav vdov podporuje též závěry diecézního sněmu a zněním kán. 605 CIC. V dekretu dále uvádí, že v místní církvi žije již několik let skupina vdov, která se věnuje katechezi, evangelizaci, intenzivnímu duchovnímu životu a službě lásky, a proto je jeho záměrem tento „projekt života vdov“ posílit.⁷¹

Biskup připomíná, že každý životní stav přijatý v souhlase s Boží vůlí vede ke svatosti a vyjadřuje přání, aby tato životní forma byla světlem pro křesťanský lid. V dekretu je též uvedeno, že jeho součástí je vlastní *Status „Ordo viduarum“* schválený téhož dne.⁷²

⁷⁰ Srov. CURIA ARCIVESCOVILE DI BARI – BITONTO. UFFICIO VITA CONSACRATA. *La prima consacrazione diocesana nell'Ordo Viduarum*. [Internet] <http://www.odegitria.bari.it/notiziario/aprile_2004.htm#_VITA_CONSACRATA> 19. 11. 2005.

⁷¹ Srov. CANTISANI, A. *Decreto per l'istituzione in diocesi dell' „ordo viduarum“*. Catanzaro 1. 11. 1999. Bez čísla jednacího (!). Přel. Kohut a kol.

⁷² Srov. *Tamtéž*.

Status stavu vdov⁷³ obsahuje v 9 oblastech celkem 17 článků a jeho platnost není nijak časově omezena. Status se zabývá vymezením povahy a cíle stavu vdov a úkoly, které vdovám přísluší. Objasňuje úlohu biskupa a stanovuje způsoby formace, jakož i proces a obřad přijetí a složení slibu. Jsou v něm obsažena také ustanovení o ekonomické zodpovědnosti vdovy a její samostatnosti při správě hmotných statků. Hlavním účelem života v zasvěceném vdovství je posvěcení samotných členek stavu.⁷⁴ Stav je sekulární povahy a vdova je do něj uvedena zasvěcením, přičemž osobní i ekonomická odpovědnost zůstává na ní.⁷⁵ Zasvěcení se děje prostřednictvím diecézního biskupa „jediným slibem čistoty“⁷⁶ a cílem zasvěcení je: strohost života, poslušnost Boží vůli, závislost na biskupovi, služba církvi a svědectví života. Zvláštní pozornost mají vdovy věnovat pomoci starým kněžím.⁷⁷

Zodpovědným za stav vdov je diecézní biskup, který jediný má právo vdovy zasvěcovat.⁷⁸ Formace a duchovní život vdov jsou svěřeny biskupskému delegátovi.⁷⁹ Stav má určitou organizaci: zasvěcené vdovy navrhnou biskupovi ze svého středu tři vdovy s doživotními sliby, z nichž biskup vybere na dobu pěti let „zodpovědnou“. Také na farní úrovni je možné utvořit obdobnou skupinu s vlastní zodpovědnou osobou, jestliže se tak rozhodne alespoň pět vdov. Taková skupina podléhá místnímu faráři jako „duchovnímu asistentovi“.⁸⁰

Přijetí do stavu vdov je veřejné, děje se na základě písemné žádosti a vyžádaných testimonií a nejsou stanovena žádná věková omezení.⁸¹ Teprve po dvou letech od přijetí může vdova složit časný slib, který je každý rok obnovován. Definitivní slib je možné složit nejdříve deset let po smrti manžela nebo po dovršení padesáti let věku. Teprve pak se koná slavnostní obřad zasvěcení, po němž je vdova zapsána do diecézního registru *ordo viduarum*.⁸² Je zarážející, že status sice uvádí, že „biskup vdovu přijme poté, co se ujistil o její morálce u zodpovědných ve farnosti a v případném sdružení

⁷³ CANTISANI, A. *Statuto dell' „ordo viduarum“*. Catanzaro 1. 11. 1999. Bez čísla jednacího. Přel. Kohut a kol.

⁷⁴ Srov. *Tamtéž*, čl. 2.

⁷⁵ Srov. *Tamtéž*, čl. 3 a 14.

⁷⁶ *Tamtéž*, čl. 5.

⁷⁷ Srov. *Tamtéž*, čl. 4 a 6.

⁷⁸ Srov. *Tamtéž*, čl. 8.

⁷⁹ Srov. *Tamtéž*, čl. 9.

⁸⁰ Srov. *Tamtéž*, čl. 10.

⁸¹ Srov. *Tamtéž*, čl. 11-12.

⁸² Srov. *Tamtéž*, čl. 13.

v církvi, k němuž patří“⁸³, ale jinak v něm nejsou výslovně uvedeny požadavky obvyklé při přijímání k jakémukoli formě zasvěceného života. Není např. uvedeno, že vdova má být pokřtěná a biřmovaná katolička, nebo že její manželství mělo být uzavřeno svátostnou formou v katolické církvi. Domníváme se, že v případě normy, která má mít zákonnou účinnost (byť místně omezenou) nelze tyto věci pominout s tím, že se jaksi „rozumějí samy sebou“.

Status v závěru odkazuje na kánony Kodexu kanonického práva upravující slib (kán. 1191-1198) s tím, že se podle nich mají řídit jinak neupravené záležitosti.⁸⁴ Z tohoto ustanovení vyplývá, že případné propuštění vdovy ze stavu vdov se bude dít pouhým zproštěním slibu, a nikoliv způsobem, jaký je v církevním právu stanoven pro řeholníky.⁸⁵

3.2.1.2 Dekret a stanovy „Ordo Viduarum Ambrosianus“ milánské arcidiecéze

V milánské arcidiecézi zřídil arcibiskup Carlo Maria kardinál Martini dekretem ze Svatodušní slavnosti – dne 19. 5. 2002, Ambroziánský stav vdov – *Ordo Viduarum Ambrosianus*. V úvodu kardinál připomíná, že zasvěcení vdov prostřednictvím trvalého slibu čistoty se těší vzrůstajícímu zájmu a připomíná přesvědčení, že zasvěcené vdovství je darem církvi třetího tisíciletí, o čemž svědčí také zmínka Jana Pavla II. v 7. článku apoštolské exhortace *Vita consecrata*.⁸⁶

V Miláně byla cesta obnovy započata již několik let před vyhlášením dekretu (dvě vdovy již zasvěcené vdovství žijí a další se na zasvěcení připravují). Martini dále konstatuje, že v roce 2001 schválil s platností na tři léta zásady formace a života požehnaných vdov a současný dekret má tudíž probíhající zkušenost konsolidovat. Dekret je vyhlášen na základě kán. 605 CIC, a současně s ním jsou *ad experimentum* schváleny na dobu tří let vlastní stanovy Ambroziánského stavu vdov.⁸⁷

V závěru kardinál arcibiskup děkuje „požehnaným vdovám“ za jejich pozornost k Duchu Svatému, který je na tuto cestu uvedl, zdůrazňuje službu rodině a místní církvi

⁸³ CANTISANI, A. *Statuto dell' „ordo viduarum“*, čl. 11.

⁸⁴ Srov. *Tamtéž*, čl. 17.

⁸⁵ Srov. *CIC*, kán. 694-704.

⁸⁶ Srov. MARTINI, C. M. Decreto di istituzione dell' „Ordo Viduarum Ambrosianus“. Milano 19. 5. 2002. Prot. gen. n. 1562. *Vita consecrata: Rivista per istituti religiosi e secolari*. 1971-. Milano, 2003, č. 3, ss. 308-309. Přel. Kohut a kol.

⁸⁷ Srov. *Tamtéž*.

a upozorňuje na poslušnost biskupovi. Ambrosiánský stav vdov svěřuje přimluvě sv. vdovy Moniky a sv. Ambrože.⁸⁸

Stanovy Ambrosiánského stavu vdov⁸⁹ obsahují 10 článků, v nichž je řešena povaha a význam stavu, podmínky přijetí, obřad požehnání, identita požehnané vdovy a její vztah k biskupovi, sekretariát vdov, opuštění, odchod a propuštění ze stavu požehnaných vdov. Na první pohled zaujme zvláštní terminologie, neboť členky stavu jsou označovány jako „požehnané vdovy“ – „*le vedove benedette*“ nikoliv „zasvěcené“ – „*consacrate*“. Precizně je vyjádřena povaha a význam stavu, kdy je zdůrazněna nejen souvislost vdovského požehnání s křestním zasvěcením, ale i význam manželského povolání, kterého se vdově dostalo:

Ambrosiánský stav vdov je tvořen vdovami, které svobodně, definitivním způsobem vyjádří úmysl setrvat navždy ve stavu vdov a které jsou prostřednictvím liturgického Obřadu požehnání požehnány k přijetí tohoto způsobu života, v němž mohou hlouběji prožívat své křestní zasvěcení, biřmování a také vlastní manželské povolání, a získávají tak v církvi zvláštní identitu.⁹⁰

Od uchazečky o přijetí do stavu vdov je požadováno, aby byla pokřtěná, biřmovaná a žila „v platně uzavřeném manželství, jež bylo rozvázáno smrtí manžela“⁹¹. Vdova seznámí biskupa písemně se svou touhou začít cestu k zasvěcení. Tato žádost je pak každoročně obnovována a je doprovázena testimoniem faráře a duchovního vůdce kandidátky.⁹² Pro připuštění k „obřadu požehnání“ se dále vyžaduje absolvování alespoň dvouleté duchovní přípravy, dosažení věku 50 let a „uplynutí přiměřené doby od smrti manžela“.⁹³

Obřad požehnání je veřejný a předsedá mu arcibiskup, příp. pro vdovský stav delegovaný biskupský vikář. Požehnáním a vyjádřením definitivního úmyslu setrvat ve vdovském stavu, vstupují vdovy do Stavů ambrosiánských vdov milánské církve a jejich jména jsou zanesena do diecézního seznamu.⁹⁴ Je výrazem pečlivé pozornosti tvůrců (a jistě je to i důsledek zkušenosti místní církve se stavem panen), že ve stanovách není závazek vdovy označován slovem „slib“ – „*il voto*“, ale v souhlase se

⁸⁸ Srov. MARTINI, C. M. Decreto di istituzione dell' „Ordo Viduarum Ambrosianus“.

⁸⁹ Martini, C. M. Statuto dell' „Ordo Viduarum Ambrosianus“ della Chiesa di Milano. Milano 19. 5. 2002. *Vita consacrata: Rivista per istituti religiosi e secolari*. 1971-. Milano, 2003, č. 3, ss. 309-312. Přel. Kohut a kol.

⁹⁰ Tamtéž, čl. 2.

⁹¹ Tamtéž, čl. 3, odst. 1.

⁹² Srov. Tamtéž, čl. 3, odst. 2.

⁹³ Srov. Tamtéž, čl. 3, odst. 3 a 4.

⁹⁴ Srov. Tamtéž, čl. 4.

starověkou tradicí je užíváno termínu označujícího „úmysl“ či „předsevzetí“ – „*il proposito*“.

Slavnostním obřadem požehnání přijímá ambroziánská církev povolání vdovy jako dar a vybízí ji k odevzdanosti do Boží vůle, k poslušnosti biskupovi a k velkomyslnému přijetí případného pověření v církvi – zvl. je jí svěřen „úřad utěšování“ vzhledem k trpícím.⁹⁵ Ambroziánský stav vdov plně podléhá milánskému arcibiskupovi. Jemu přísluší rozlišovat povolání, udělovat požehnání, jakož i zajistit vdovám odpovídající pastorační péči. Za tímto účelem jmenuje duchovní asistenty a biskupského vikáře – delegáta.⁹⁶ Pro lepší zabezpečení organizačních záležitostí je vždy na tři roky vdovami volen sekretariát čítající tři požehnané vdovy (přičemž každá vdova může být zvolena nejvýše ve třech obdobích).⁹⁷

V průběhu formace (před vyjádřením konečného závazku) může každá vdova svobodně opustit započatou cestu.⁹⁸ Pokud již obdržela slavnostní požehnání, musí (po zvážení v modlitbě a poradě s duchovním vůdcem) písemně požádat arcibiskupa o dispenzování k odchodu ze stavu vdov.⁹⁹ Vdova může být z Ambroziánského stavu vdov také propuštěna, a to pouze arcibiskupem, který se v takovém případě řídí kánony 694-697 CIC. Vdova má právo odvolání k Apoštolskému stolci.¹⁰⁰

Stanovy Ambroziánského stavu vdov lze označit za zdařilé. Domníváme se, že obsahují cenné podněty, jež budou moci být uplatněny při celocírkevní obnově stavu vdov.

3.2.1.3 Dokumenty upravující stav vdov ve štětínsko–kamieňské arcidiecézi

Ve štětínsko–kamieňské arcidiecézi jsou vdovy zasvěcovány od roku 1996. V diecézi (pokud se nám podařilo zjistit) nebyl stav vdov žádným způsobem obnoven, ani se nepřipravují dokumenty, které by se touto obnovou zabývaly. Přitom se nejedná o jednotlivá zasvěcení. V listopadu roku 2000 byly v diecézi dvě skupiny čítající celkem

⁹⁵ Srov. Martini, C. M. Statuto dell' „Ordo Viduarum Ambrosianus“ della Chiesa di Milano, čl. 5.

⁹⁶ Srov. Tamtéž, čl. 6.

⁹⁷ Srov. Tamtéž, čl. 7.

⁹⁸ Srov. Tamtéž, čl. 8.

⁹⁹ Srov. Tamtéž, čl. 9.

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž, čl. 10.

36 vdov, z nichž 25 bylo již zasvěcených – neboť, jak se uvádí: „složily veřejné věčné sliby čistoty“¹⁰¹.

Vdova po svém zasvěcení obdrží „Dokument věčného slibu čistoty“, jehož obsah, a zvláště argumentace je natolik zarážející, že si jeden takový dokument dovolíme ocitovat:

Tímto dosvědčuji, že Lidia Cholewa, nar. 28. 11. 1929 ve Watkowě, bytem ve Štětíně, (...), farnost sv. Jana Boska, Štětín–Pogodno, po absolvování odpovídající duchovní přípravy, se souhlasem J. Exc. arcibiskupa Mariana Przykuckiego, metropolitu štětínsko-kamieňského, složila do mých rukou věčný slib čistoty jako zasvěcená vdova v souladu s apoštolskou tradicí vzpomenutou v čl. 7 Apoštolské adhortace *Vita consecrata*.

Obřad profese se konal dne 8. 9. 1996. Biskup Marian B. Kruszyłowicz.¹⁰²

Jestliže nahlédneme do zmíněného 7. článku apoštolské adhortace O zasvěceném životě, zjistíme, že v souvislosti s obnovenou tradicí zasvěcování vdov je uváděn kán. 570 CCEO¹⁰³ a že se tedy jedná o stav života kodifikovaný pro východní katolické církve. Tato skutečnost je biskupům diecéze dobře známa. Přesto tuto zmínku interpretují jako upozornění Svatého Otce „na možnost návratu k jakoby zapomenuté praxi konsekrace vdov a vdovců“¹⁰⁴. Uvážíme-li, že se nadto diecézní biskup spolupodílel na tvorbě Kodexu církevního práva¹⁰⁵ je takový názor tím méně pochopitelný.¹⁰⁶

Vdovám jsou určeny ještě dva prosté dokumenty, a to „Seznam doporučené literatury“¹⁰⁷ a „Program duchovního života“¹⁰⁸. Ten zahrnuje denní účast na mši, adoraci, modlitbu vybraných částí breviáře, meditaci, rozjímání Písma, duchovní četbu a modlitbu růžence. Ke svátosti smíření jsou vdovy vybízeny každé dva týdny. Dvakrát měsíčně mají společnou modlitebně formační rekolekci, jednou měsíčně společnou mši a každoročně pětidenní duchovní cvičení. Kromě toho jsou jim doporučovány ještě

¹⁰¹ CHOLEWA, L. *Wdowy konsekrowane. Dopis redakci*. Szczecin 10. 11. 2000.

¹⁰² KURIA METROPOLITALNA SZCZECIŃSKO-KAMIEŃSKA. *Dokument wieczystego ślubu czystości*. Szczecin 10 4. 1997. Znak: Hb – 6/97.

¹⁰³ Srov. zde, kapitola 3.1.

¹⁰⁴ WITTLIEB, M. J. *Wdowy do zakonu? Rozmowa z ks. biskupem Marianem Błażejem Kruszyłowiczem OFMConv*. Kopie článku z blíže neurčitelného periodika.

¹⁰⁵ Srov. Tamtéž.

¹⁰⁶ Pozn. aut.: Pro upřesnění připomínáme, že praxe zasvěcování vdovců je novodobou záležitostí, nikoliv obnovou starověkého způsobu zasvěceného života. Srov. VC, 7.

¹⁰⁷ AUTOR NEUVEDEN. *Wdowy konsekrowane*. Bibliografické údaje neuvedeny.

¹⁰⁸ AUTOR NEUVEDEN. *Program życia duchowego*. Bibliografické údaje neuvedeny.

posty a mnohé další modlitby a pobožnosti.¹⁰⁹ Příprava na zasvěcení trvá přibližně rok a vdovy podléhají přímo biskupovi.¹¹⁰

Vdovy se snaží být činné hlavně ve farních charitách, působí jako dobrovolnice v domácí hospicové péči a pomáhají rodičům při výchově problematických dětí. Jsou šťastné, že už nejsou opuštěné a nikomu nepatřící, ale že jsou užitečné svým farnostem. Proto vyjadřují Svatému Otci velkou vděčnost za to, že se vrátil k praxi zasvěcování vdov a vdovců – je to pro ně krásný a důstojný dar, jehož se jim od církve na prahu třetího tisíciletí dostalo.¹¹¹

Nikterak nezpochybnujeme pravost povolání místních vdov k zasvěcenému životu ani to, že biskup ze své pravomoci může zasvěcovat osoby Bohu.¹¹² Proto se domníváme, že by bylo poctivější, kdyby se místní arcibiskup při zasvěcování vdov odvolal právě na tuto svoji pravomoc a nesnažil se zasvěcování vdov ospravedlňovat vědomě chybnou (někdy i zmatečnou) účelovou argumentací. Uvedený způsob zavádění vdovského stavu v diecézi považujeme za naprosto nevhodný.

3.2.2 Diecézní liturgické obřady vdovského zasvěcení

V diecézích, jejichž biskupové se snaží o obnovu stavu vdov, je pro vdovské zasvěcení užíváno vlastních liturgických obřadů s místně a časově omezenou platností. Z hlediska struktury (a částečně i obsahu) jsou tyto obřady inspirovány obřadem zasvěcení panen. Zasvěcení se děje vždy při mši, a to po homilii. Liturgie vlastního slibu vdovy a jeho přijetí církví má ve většině obřadů tyto části: otázky celebranta ke vdovám a jejich odpovědi, litanii ke všem svatým, vlastní slib pronesený vdovou a zásvětnou modlitbu celebranta.

Pokud jde o obsah závazku čistoty, je v obřadech pojímán různým způsobem. Buď je vyslovován ve formě *proposita* – předsevzetí, jak to odpovídá starověkému obřadu, nebo upřednostňuje současné chápání a snaží se přiblížit řeholnímu slibu. Z tohoto důvodu budeme formě a obsahu vdovského závazku věnovat zvláštní pozornost.

¹⁰⁹ Srov. *Program życia duchowego*.

¹¹⁰ Srov. CHOLEWA, L. *Wspólnota wdów konsekrowanych*. Letáček. Bibliografické údaje neuvedeny.

¹¹¹ Srov. NOWAK, B. *Wdowy konsekrowane*. Kopie článku z blíže neurčitelného periodika.

¹¹² Srov. HUOT, D. M. *Die Jungfrauenweihe*, čl. 6.

3.2.2.1 *Arcidiecéze Catanzaro – Squillace*

Celebrantem liturgického obřadu přijetí do sboru vdov arcidiecéze Catanzaro – Squillace je diecézní biskup. Vlastní obřad, který počítá se současným zasvěcením více vdov, začíná po homilii výzvou jáhna a vstupem kandidátek do presbytáře.¹¹³ Následují otázky biskupa:

- Drahé dcery, chcete zasvětit svůj život Pánu v životním stavu vdov, a to až do konce svého života?
- Chcete následovat Krista mírného a pokorného srdcem, aby se váš střídmy život stal svědectvím všem, kteří se s ním setkají?
- Chcete se zavázat slibem čistoty v modlitbě a lásce, abyste žily v niternějším sjednocení se svým snoubencem Kristem?¹¹⁴

Kladnými odpověďmi na tyto otázky, z nichž je jasně patrná „ozvěna“ obřadu zasvěcení panen, vyjadřují vdovy svůj závazek. Otázky ukazují:

- že jde o doživotní zasvěcení Bohu ve stálém životním stavu,
- že se tak děje kvůli následování Krista,
- že se jedná o slib čistoty, který má vést ke spojení s Kristem v lásce a modlitbě.

Po litanii ke všem svatým pronáší biskup tuto zásvětnou modlitbu:

Bože svatý a mocný, milostivě pohleď na předsevzetí těchto našich sester, které v důvěře zahajují svou cestu dokonalosti v novém životním stavu. Dej, ať den ze dne obnovují své radostné odhodlání a zachovávají věrnost ve tvé službě až do konce. Posilni je svým slovem, které dává zaslíbení vzácných pokladů nebeského království. Kéž prvotiny jejich zasvěcení přinesou jednou bohaté plody dobra a věčného života.

Sešli na ně svého svatého Ducha. Ať napodobují vdovu ze Sarepty u Sidónu, která láskyplně pomohla proroku Eliášovi; svatou vdovu Noemi, jež se cele vydala pro své syny; Júdit, všemi obdivovanou vdovu, zosobnění věřícího Izraele, která na sebe pro věrnost Zákonu přijala velká nebezpečí, jen aby zachránila svůj lid před nepřátelským vpádem; chudou vdovu v chrámě, která nabídla Pánu všechno, co měla k živobytí; vdovu z Ježíšova podobenství, která s naléhavou vytrvalostí nedbala na mlčení soudce, hořkost jeho netečnosti a tvrdost jeho skryté nevraživosti, a ostatní vdovy v evangeliu.

Kéž jste zjevením milosrdenství Páně, který vás povolal k tomuto povolání úplně a nerozdělené lásky, zvláště pro bezbranné, ubohé, pro ty, kdo doufají jen v Pána. Kéž se dnes vydáte cestou vytrvalé modlitby za celý lid Boží, v jistotě, že vyslyší vaše hlasy, které se stávají „mlčením lásky v noci lhotejnosti“.

Skrze Krista, našeho Pána, který je pramenem radosti a svobody, věrným svědkem Otcovým, jediným a pravým Učitelem, čistým květem Panny Marie, jenž se stal poslušným až k smrti a nyní s tebou kraluje na věky věků.¹¹⁵

¹¹³ Srov. ARCIDIECÉZE CATANZARO – SQUILLACE. *Liturgický obřad přijetí do sboru vdov*. Přel. Kohut a kol.

¹¹⁴ *Tamtéž*.

¹¹⁵ *Tamtéž*.

Modlitba je sice krásná, ale obsahuje pouze texty epikletické a přímluvné. Anamnese je v ní zastoupena jen jako připomínka jednání biblických vdov. Domníváme se, že se jedná o dosti závažný nedostatek, zvláště v kontextu s tím, že jde o obnovení starověkého stavu a obřadu – a bylo by tedy jistě vhodné připomenout mnohotvárné skutky Boží spásy – ať už obecně nebo se zvláštním zřetelem na dar zasvěceného vdovství.

Liturgie obřadu pak pokračuje žehnáním prstenů a předáním breviáře. Na závěr mše pronáší biskup slavnostní požehnání:

- Bůh, který ve vás vzbudil svatá předsevzetí, kéž vás osvěcuje a posiluje, abyste věrně zachovávaly své přísliby.
- Kéž vám dá, abyste v Kristově radosti prošly úzkou cestou, kterou jste si zvolily, v oddané službě svým bratřím a v ustavičné modlitbě za ně.
- Láska Boží ať z vás utváří skutečnou rodinu, sjednocenou ve jménu Páně, která ať je obrazem Kristovy lásky.¹¹⁶

Obřad vcelku dobře vyjadřuje úmysl vdovy být doživotně zasvěcena Bohu. Je patrné, že snahou tvůrců obřadu bylo, aby vdova složila slib čistoty. Pravděpodobně z tohoto důvodu bylo po otázkách biskupa (které jsou parafrází otázek kladených kandidátkám panenského zasvěcení) vynecháno gesto vložení sepjatých rukou do rukou biskupa a *propositum castitatis* (předsevzetí, příslib čistoty) jež obsahuje obřad zasvěcení panen.¹¹⁷ Přestože se při zasvěcení biskup táže vdov, zda se chtějí zavázat „slibem čistoty“, v závěrečném požehnání je vdovám vyprošováno věrné zachovávání „příslibů“. Jde tedy o jistou terminologickou nekázeň.

Jsme toho názoru, že by v obřadu měla být také zmíněna diecéze jako vlastní společenství zasvěcené vdovy, resp. by mělo být vyjádřeno i to, že – i když se jedná o individuální formu zasvěceného života, stává se vdova svým zasvěcením příslušnicí stavu, v němž není osamocena (pokud snad není v diecézi první zasvěcovanou vdovou).

¹¹⁶ ARCIDIECÉZE CATANZARO – SQUILLACE. *Liturgický obřad přijetí do sboru vdov*.

¹¹⁷ Srov. SACRA CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. *Pontificale Romanum: Ordo consecrationis virginum*. Vatican: Libreria editrice Vaticana, 1978. 65 s. (Dále jen: *Ordo consecrationis virginum*.) Čl. 22 a 23.

3.2.2.2 *Diecéze Massa Marittima – Piombino*

V italské diecézi Massa Marittima – Piombino začíná liturgie vdovského zasvěcení příchodem kandidátky do blízkosti presbytáře. Kandidátka nese hořící svíci, kterou obdržela od biskupa a je doprovázena jednou již zasvěcenou vdovou.¹¹⁸

Je zajímavé, že pro bohoslužbu slova je určeno, aby byly texty vzaty z příslušného dne. Vlastní zasvěcení začíná příchodem vdovy před presbytář, zatímco lid zpívá Magnificat. Vdovu povolává biskup. Ta na jeho pozvání vstoupí do presbytáře a předá mu hořící svíci, kterou biskup položí na oltář.¹¹⁹ Poté položí kandidátce následující otázky:

- *N.*, chceš následovat Krista, služebníka čistého, chudého a poslušného a zasvětit se mu do konce svého života, abys byla viditelným znamením budoucího Království a svědectvím jeho lásky?
- *N.*, chceš vytrvat v rozhodnutí k životu lásky k Bohu a modlitby?
- *N.*, chceš dát svůj život do služeb evangelizace světa, službě církve a budování Božího království spolu s bratry a sestrami diecéze *N.*?¹²⁰

V otázkách jsou zmíněny tři evangelijní rady čistoty, chudoby a poslušnosti v souvislosti s následováním Krista a zároveň je zachován starověký rámec obřadu v tom, že tyto rady jsou vyslovovány ve smyslu předsevzetí a nikoliv slibu. Ojedinelým způsobem je v obřadu vyzdvížena křesťanská povinnost evangelizace a také příslušnost k místní církvi. Tato otázka ukazuje, že tvůrci obřadu velmi dobře chápali, co znamená „společenství diecéze“, i to, že evangelizační služba církve není výlučnou starostí kněží, řeholníků, resp. dalších zasvěcených osob, ale že patří k podstatným povinnostem celého Božího lidu, jehož je zasvěcená vdova součástí.

Následuje litanie ke všem svatým, v níž jsou zmíněny svaté panny a vdovy a jež obsahuje také prosbu za rozmnožení daru zasvěceného vdovství. Potom vdova přistoupí k biskupovi, poklekne a své sepjaté ruce vloží do jeho, přičemž pronáší *propositum castitatis* – předsevzetí čistoty, a to způsobem převzatým z obřadu zasvěcení panen.¹²¹

Žehnací modlitbu pronáší nad vdovou biskup. Její první část je anamnetická a spolu s poslední částí se jedná o nově vytvořený text. Prostřední část modlitby je převzata z obřadu zasvěcení panen a je poněkud upravena:

¹¹⁸ Srov. DIECÉZE MASSA MARITTIMA – PIOMBINO. *Obřad zasvěcení vdov*. Přel. Kohut a kol.

¹¹⁹ Srov. *Tamtéž*.

¹²⁰ *Tamtéž*.

¹²¹ Srov. *Tamtéž*.

Bože, původce a zdroji veškeré svatosti, ty dáváš rozkvétat svatosti církve a my ti děkujeme za tvé mnohotvárné dary. Skrze křest jsi dal svým dětem v církvi podíl na rozmanitých charismatech, aby ti sloužily věrně a odpovědně. Tys podnítil tuto svou dceru, kterou sis již ve křtu zasvětil, aby tě následovala ve stavu vdovství, na cestě Krista, tvého Syna, který se pro nás stal chudým a pokorným, čistým a poslušným.

Proto tě prosíme, Otče, sešli svého Ducha na tuto svou dceru. Upevni ji v jejím rozhodnutí a utvářej její život podle svého evangelia. Ať ji tvůj svatý Duch naplní prozíravou skromností, moudrou dobrotou, rozvážnou vlídností a svobodně zachovávanou čistotou. Ať hoří láskou, ale ať má zalíbení jen v tobě. Ať si pro svůj život zaslouží chválu, ale ať po ní netouží. Ať tě oslavuje svatostí těla i čistotou duše, ať ji láska vede k tomu, aby ti oddaně sloužila a chránila se toho, co by tě mohlo zarmoutit. Buď její slávou, její radostí, její touhou, ve smutku jí buď útěchou, v nerozhodnosti rádcem, v bezpráví obhájcem; v protivenstvích ať u tebe nachází trpělivost, v chudobě hojnost; v hladu buď jejím pokrmem, v nemoci lékem.

Rozněť v ní připravenost sloužit všem lidem, aby byla znamením a svědectvím, že ty jediný jsi pravý Bůh, jenž miluje všechny lidi nekonečnou láskou. O to prosíme skrze Krista, našeho Pána.¹²²

Jako insignie svého zasvěcení obdrží vdova z rukou biskupa evangeliář a knihu Denní modlitby církve; obřad nepočítá s žehnáním prstenu. Po předání insignií následuje prosebná modlitba biskupa za nově zasvěcenou vdovu. Ta je také zmíněna v eucharistické modlitbě. Závěrečné požehnání je převzato ze mše při zasvěcení panen.¹²³

Domníváme se, že obřad zasvěcení vdov v podobě, v níž byl vytvořen v diecézi Massa Marittima – Piombino vyjadřuje velmi dobře charakteristiky starověkého *ordo viduarum* a tehdejší způsob odevzdání celé osoby Bohu. Zároveň uvádí v život principy současné ekleziologie, v níž je diecéze charakterizována dvěma základními vztahy – vertikálním, kdy podstata církve sestupující jako dar od Boha nachází své konkrétní vyjádření v partikulární církvi a vztahem horizontálním – mezi pokřtěnými.¹²⁴

¹²² DIECÉZE MASSA MARITTIMA – PIOMBINO. *Obřad zasvěcení vdov*.

¹²³ Srov. *Tamtéž*.

¹²⁴ Srov. POSPÍŠIL, C. V. Některé otázky spojené s ekleziologií společenství. *Teologické texty. Časopis pro teologii a službu v církvi*. 1990-. Praha: Zvon, 1998, č. 4, ss. 119-120. ISSN 0862-6944.

3.2.2.3 *Arcidiecéze Miláno*

Obřad milánské arcidiecéze,¹²⁵ v níž má stav vdov již jistou tradici, je ze srovnávaných obřadů nejpropracovanější. Podoba obřadu počítá se současným žehnáním více vdov.¹²⁶

Před začátkem mše, které předsedá biskup či jeho delegát, je doporučeno zpívat zpěv *Veni Creator*.¹²⁷ Úvodní obřady jsou uzavřeny vlastní vstupní modlitbou. Stojí za povšimnutí, že do sebeobětování žehnané vdovy je v modlitbě zahrnuta i její rodina jako dílo její a jejího manžela:

Všemohoucí, věčný Bože, dobrotivě shlédni na *N.* a *N.*, jež ti s radostí a v prostotě srdce zasvěcují své vdovství. Každá z nich ti s obětí sama sebe předkládá i rodinu, kterou spolu se svým manželem vybudovali. Uděl jim své světlo, sílu a radost, aby odevzdání se tobě bylo svobodné a úplné. Skrze Ježíše Krista, tvého Syna, našeho Pána a Boha, který s Tebou v jednotě Ducha svatého žije a kraluje po všechny věky věků.¹²⁸

Bohoslužba slova má vlastní texty. První čtení je z proroka Izajáše (Iz 62, 3-5), druhé čtení z Petrova prvního listu (1 Pt 1, 3-9) Mezizpěv tvoří 34. žalm, z něhož je i verš před evangeliem (Žl 34, 9). Evangelijní perikopa je vzata z Janova evangelia (Jn 20, 11-18).¹²⁹ Po evangeliu všichni recitují:

Vdova, která zůstala sama, doufá v Boha a oddává se rozjímání a modlitbám ve dne i v noci. S láskou vychovává své děti, prokazuje pohostinství, pomáhá zarmouceným a osvědčuje se v každém dobrém díle. (Srov. 1 Tm 5, 5. 10)¹³⁰

Po tomto zvolání povolá biskupský vikář kandidátky jménem a následuje homilie celebranta.¹³¹ Vlastní „obřad požehnání“¹³² má některé specifické části, které si zaslouží zvláštní pozornost. Obřad začíná „posvátným mlčením“, po němž následuje text označený jako „vybídnutí“:

Bůh stvořil muže a ženu ke svému obrazu, chce, aby jejich spojení bylo znamením jeho lásky a aby byli jeden druhému oporou na cestě k Bohu. Přesto dopouští, aby ti, kteří byli spojeni svazkem manželským, byli od sebe předčasně odloučeni. Vy jste zde dnes proto, abyste od církve žádaly Boží požehnání pro své vdovství, neboť jste ochotně odpověděly na volání Toho, kdo si vás zamiloval jako první.

¹²⁵ Srov. ARCIDIECÉZE MILÁNO. *Obřad žehnání vdov*. Přel. Kohut a kol.

¹²⁶ Jak jsme uvedli výše (viz kap. 3.2.1.2) v milánské arcidiecézi je používán výraz „požehnané vdovy“ namísto „zasvěcené vdovy“.

¹²⁷ Srov. ARCIDIECÉZE MILÁNO. *Obřad žehnání vdov*, I, 3.

¹²⁸ *Tamtéž*, I, 4.

¹²⁹ Srov. *Tamtéž*, II, 5-9.

¹³⁰ *Tamtéž*, II, 10.

¹³¹ Srov. *Tamtéž*, II, 12-13.

¹³² *Tamtéž*, III.

Váš život byl již ve křtu a biřmování zasvěcen Bohu. Dnes toto zasvěcení získává novou formu: zavazujete se, svobodně a z lásky k tomu, že váš život bude chválou ke slávě Boží, aby byl naplněn novou plodností a stal se znamením zmrtvýchvstání.

Vy, jež jste zakusily něhu Boha, našeho Otce, chcete předávat tuto lásku všem, kdo vás obklopují. Chcete zasvětit celý svůj život Ježíši Kristu, který pro vás trpěl a vstal z mrtvých. Proto se chcete nechat vést Duchem svatým v naprosté poslušnosti. V něm bude posílena vaše křehkost a naleznete světlo, po němž toužíte.

Požádaly jste o vstup do Stavů vdovského, abyste společně s ostatními sestrami, které chtějí žít totéž povolání – přikázání bratrské lásky – vytvářely společenství chvály a přímluvy. Budete živým symbolem církve, která je vždy připravena vyjít vstříc Ženichovi, jenž přichází.

Na této cestě vás bude doprovázet Panna Maria. Ta, která žila v plnosti tajemství víry, ta jež se nechala zcela přitáhnout Boží láskou a vždy měla naději, kde už naděje nebylo.¹³³

Otázek, které celebrant klade je celkem pět. První tři jsou určeny žadatelkám, další dvě vdovám, které již ve vdovském stavu žijí:

- N., N., chcete vstoupit do stavu vdovského?
- Chcete složit slib čistoty, abyste žily ve stále větším spojení s Ježíšem Kristem a ve službě rodině a církvi?
- Chcete žít v duchu chudoby a poslušnosti biskupovi?
- Jste ochotné přijmout tyto nové sestry?
- Jste ochotné jim pomáhat, aby neustále hledaly živého Boha?¹³⁴

V souvislosti se závazkem čistoty je sice zmíněno slovo „slib“, avšak ve formě úmyslu („chcete...?“). Ovocem života v čistotě má být „služba rodině a církvi“, což je požadavek souzvučný s nároky kladenými na vdovy v prvokřesťanských dobách. Jako nedostatek může být vnímáno to, že v žádné z otázek není zmíněno období, na které je slib skládán. Z tradice, ale i ze Stanov Ambroziánského stavu vdov církve v Miláně vyplývá, že se jedná o závazek doživotní,¹³⁵ a proto se domníváme, že uvedené opomenutí je poměrně závažné a že v ojedinělých případech by mohlo způsobit nesnáze (např. při rozhodnutí některé z vdov opustit vdovský stav a uzavřít další sňatek).

Dále je vyžadován život „v duchu chudoby a poslušnosti biskupovi“ – čímž je vyjádřeno především následování Krista v místní církvi, neboť vztah podřízenosti vůči biskupovi znamená „zintenzivnění křestního svazku s církvi“¹³⁶. Otázky, jimiž se biskup obrací, k již zasvěceným vdovám, reflektují skutečnost, že se vdova stává

¹³³ ARCIDIECÉZE MILÁNO. *Obřad žehnání vdov*, III. 15.

¹³⁴ *Tamtéž*, III, 17.

¹³⁵ Srov. MARTINI, C. M. Statuto dell' „Ordo Viduarum Ambrosianus“ della Chiesa di Milano.

¹³⁶ *Alt – aber nicht veraltet*, str. 63.

příslušníci církvi uznaného stavu – *ordo*. Nejedná se zde o nějakou formu společenství, ale o zdůraznění stavovské příslušnosti a křesťanské spoluodpovědnosti.

Po litanii ke všem svatým obřad pokračuje „slavnostní modlitbou požehnání“, která má část anamnetickou, epikletickou a prosebnou:

Ó Bože, zdroji veškerého dobra, jenž všechno udržuješ mocí své lásky, přívětivě pohleď na *N., N.*, které se ti dnes zasvěcují ve stavu vdov. Vdově ze Sarepty jsi dal novou naději, protože přijala proroka Elijáše, Annu jsi za její službu v chrámě naplnil radostí z toho, že uviděla Ježíše, Spasitele světa, vdovu, která ti obětovala vše, co měla, jsi slovy svého milovaného Syna vyvýšil.

Přijmi nyní upřímnou oběť těchto sester, které s radostí a v naprosté svobodě odpověděly na tvé povolání. Posvět je svou milostí a mocí svého požehnání jim dej stálost a vytrvalost v jejich rozhodnutí.

Ať pod vedením tvého Ducha žijí v pokoře a čistotě, poslušnosti a chudobě. Ať v jejich životě září především láska doprovázená radostí a skutky. Ať jsou ve vážnosti u všech, jakožto ženy moudré a pečlivé, ať vedou vzorný život a jsou pro své slovo důvěryhodné. Po životě prožitém ve tvé službě, ať dojdou do tvého věčného příbytku, kde je společně s jejich milovaným manželem a všemi blízkými očekáváš. Skrze...¹³⁷

V obřadu je dále stanoveno, aby, pokud je to možné, přinesli synové svým právě zasvěceným matkám jejich snubní prsteny. Vdovy je ukáží biskupovi a celému shromáždění. Celebrant tyto prsteny (dříve, než je vdovám sám navlékne)¹³⁸ znovu požehná:

Obnov, Otče, své požehnání nad prsteny, které *N., N.*, přijaly od svých manželů jako slib lásky a věrnosti. Dej, ať se tyto prsteny, které jsou znamením manželské lásky, nyní stanou výmluvným znamením jejich lásky k tobě, Bože veškeré dobroty, který žiješ a kraluješ na věky věků.¹³⁹

Následuje žehnání a předávání křížů,¹⁴⁰ načež je bohoslužba slova zakončena vlastní modlitbou:

Všemohoucí, věčný Bože, ty máš ve svých rukou všechn čas a osud těch, které jsi stvořil. Dopřej těmto svým dcerám, aby vždy žily ve spojení s tebou vydávající svědectví o tvé lásce, kterou všechny objímáš, a o tvém vítězství nad smrtí. Až je povoláš do radosti setkání se sebou, dej jim, ať mohou věčně patřit na tvář svých manželů, jimž podle tvé vůle zůstaly věrny. Skrze...¹⁴¹

Mše pokračuje bohoslužbou oběti, která má vlastní modlitbu nad dary i vlastní prefaci:

Vpravdě je důstojné a spravedlivé, dobré a spasitelné, Otče svatý, abychom ti vždycky a všude vzdávali díky. Kristus, náš Pán, za svého pozemského života vyslyšel

¹³⁷ ARCIDIECÉZE MILÁNO. *Obřad žehnání vdov*, III. 22.

¹³⁸ Srov. *Tamtéž*, III, 23-24, 26.

¹³⁹ *Tamtéž*, III, 25.

¹⁴⁰ Srov. *Tamtéž*, III, 28-29.

¹⁴¹ *Tamtéž*, III, 30.

modlitbu vdov, chválil jejich ctnost a chtěl je započítat mezi ty, jimž se tobě, Otče, zalíbilo připravit nebeské království. Tentýž Kristus, tvůj Syn, nyní vyzývá naše sestry, aby žily v prostotě srdce své vdovství zasvěcené tobě, aby vždy zakoušely překypující radost Ducha svatého ve sladkém rozmlouvání s ním a odevzdávání se službě rodině a církvi. Pro toto tajemství spásy tě, Otče, společně se svatými vdovami a veškerým blaženým tvorstvem, radostně vyvyšujeme a voláme...¹⁴²

Teprve po přijímání, jsou (před závěrečnou modlitbou, která je také vlastní) pronášeny přímluvy:

- Dej jim, tak jako vdově ze Sarepty, aby věřily tvému Slovu, i když se to bude zdát těžké.
- Dej jim, stejně jako Juditě, aby sloužily bratřím a sestrám odvážně a se silným duchem.
- Dej jim, jako prorokyni Anně, aby neochabovaly v modlitbě a vytrvávaly v očekávání.
- Dej jim, tak jako ženám o velikonočním jitru, aby hlásaly Zmrtvýchvstání.
- Dej jim, stejně jako naimské vdově, aby hleděly na své děti, jak rostou ve shodě s tvým Slovem.
- Dej jim, tak jako Tabitě a Lýdii, aby s radostí sloužily církvi.
- Dej jim, aby očekávaly tvůj příchod, tak jako ranní hlídky čekají na jitřenku.¹⁴³

Liturgii žehnání vdov vytvořenou a užívanou v milánské arcidiecézi považujeme za krásnou a vyváženou, zvláště pokud jde o spojení „starého i nového“ (srov. Mt 13, 52). Domníváme se, že by mohla být platným pramenem využitým při tvorbě celocírkevního obřadu.

3.2.2.4 Arcidiecéze Štětín – Kamieň

Ve štětínsko-kamieňské arcidiecézi jsou zasvěcování vdov poměrně četná. Přesto v diecézi nebyl podniknut žádný pokus o vytvoření liturgického obřadu, příp. vlastního mešního formuláře. Pro zasvěcení je používán zkrácený obřad zasvěcení panen, a to bez dalších úprav – včetně zásvětné modlitby. Pasáže týkající se panenství jsou z textu obřadu buď pouze vypuštěny, nebo je v nich termín „panenství“ nahrazován výrazem „čistota“. Struktura obřadu obsahuje otázky biskupa (neznámo proč je vypuštěna otázka druhá týkající se následování Krista), litanii ke všem svatým a předsevzetí čistoty.¹⁴⁴

O důvodech, které vedly místního arcibiskupa k tomuto (poněkud kurióznímu) řešení, se lze jen dohadovat. Není však možné s takovým postupem souhlasit, protože „zasvěcený životní stav a jeho liturgické vyjádření nemůže být uváděno v život v provizorním kontextu“¹⁴⁵.

¹⁴² ARCIDIECÉZE MILÁNO. *Obřad žehnání vdov*, III, 32.

¹⁴³ *Tamtéž*, III, 35.

¹⁴⁴ Srov. ARCIDIECÉZE ŠTĚTÍN – KAMIEŇ. *Zkrácený obřad zasvěcení panen*. Čl. 17; 22-23.

¹⁴⁵ CCDDS. *Dopis biskupovi Radkovskému*.

3.2.2.5 „*Votum*“ a „*propositum*“ – slib a předsevzetí

Při ustanovování stavu vdov a při tvorbě liturgického obřadu jejich zasvěcení jde sice o restaurování starověkého stavu zasvěceného života, ten však má být určen současné církvi třetího tisíciletí. Je tedy nutné mít na mysli bohatství dvoutisíciletého vývoje církve, a to v souvislosti s její dnešní skutečností.

Z rozborů vlastního zasvěcení vyplývá, že autoři diecézních obřadů zasvěcení vdov se ve většině případů obracejí k obnovenému stavu panen a k církvi schválenému obřadu jejich zasvěcení. V tomto duchu je přejímána i podoba závazku, který vdova při svém zasvěcení přijímá. Je třeba mít na zřeteli, že po více jak tisíc let (až do 1. poloviny 20. stol.) neznala církev žádný jiný způsob zasvěceného života, kromě života řeholního. Se závazky přijímanými řeholníky a řeholicemi je spojován termín *votum* – *slib*. Je tedy logické, že je tento výraz hledán (a nenacházen) také v obřadech obnovovaných forem zasvěceného života.

V obřadu zasvěcení panen je jejich závazek označen jako *propositum*, což v překladu znamená *úmysl*, *předsevzetí* či *příslib*.¹⁴⁶ Bohužel ani jeden z těchto termínů nezní současnému člověku příliš závazně. Jaká tedy bude povaha a závaznost vdovského „slibu“? Tomuto tématu se věnovali někteří autoři právě v souvislosti s obnovením stavu panen.¹⁴⁷

První otázka, kterou je nutné si položit, zda je k zasvěcení nutný slib nebo je dostačující i jiná forma odevzdání se, např. příslib – pokud by byl přijat církví, byla zodpovězena Kongregací pro bohoslužbu a svátosti v roce 1971. V odpovědi se uvádí, že slib ve smyslu dnes užívaném, není nezbytně nutný, ale nezbytné je, aby osoba měla *úmysl* darovat se Bohu v doživotní cestě a aby byl tento úmysl přijat církví.¹⁴⁸

Huot soudí, že Bohu je možné něco slíbit i bez použití slova „slibuji“, protože podstata jednání je závislá na úmyslu jednajících, ne na formulaci. Zdůrazňuje, že už sv. Jeroným pokládal *sacrum propositum* za „všeobecný řádový slib“. Neboť, i když

¹⁴⁶ Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU. Obřad zasvěcení panen. Ordo consecrationis virginum. In *Zasvěcený život ve světle reformy II. vatikánského koncilu: Dokumenty z let 1964-1997*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 1997. 511 s. ISBN nevedeno. Str. 93-102. Čl. 21 a 22.

¹⁴⁷ Omlouváme se za zde dále uváděné sekundární citace, ale uvedená problematika je natolik okrajová, že citovat z primárních pramenů je mimo možnosti autorky.

¹⁴⁸ Srov. SCSCD. Notitiae 7 (1971), 108. Cit. podle: HOLLANDOVÁ, S. *Zasvěcené panny v dnešní církvi*. In *Ordo virginum – textobraní III*. Brno: *Zasvěcené panny českých a moravských diecézí*, 2000, ss. 1-15. Přel. M. Vintrová.

v obřadu chybí slovo „slibuji“, je přítomna podstata slibu. Uvádí, že je to právě tento slib, který biskupovi umožňuje pannu zasvětit.¹⁴⁹

Oproti tomu uvádí Beyer, že *propositum* je sice veřejným vyjádřením trvalého závazku, a to před biskupem a církví, ale vyvozuje z toho, že se nejedná o „slib v přísném slova smyslu“, ale o „prohlášení úmyslu v přítomnosti Boží a před tváří církve“. Proto by vážná nevěrnost vůči závazku sice byla těžkým hříchem, ale ne svatokrádeží.¹⁵⁰

Jaký je tedy rozdíl mezi *slibem* a *propositem*? Pokud není v závaznosti, je snad v jiné „kvalitě“? Existují nějaké stupně zasvěcení? Na obdobný dotaz odpověděla Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, že gradace zasvěcení, která by byla určována jeho různými typy, neexistuje.¹⁵¹ Můžeme tedy konstatovat, že *sacrum propositum castitatis* – svaté předsevzetí čistoty (které s největší pravděpodobností bude zařazeno do římskokatolického obřadu zasvěcení vdov) má stejnou závaznost i dosah jako slib čistoty a že rozdílnost mezi oběma formami závazku je spíše povahy historické než faktické.

Zbytečnost výše uvedené polemiky velmi dobře ukazuje Balthasar ve svém pojednání o teologii řádového slibu. Hlubším rozbořením teologických hledisek zasvěcení člověka Bohu osvětluje, že pro autentické celoživotní odevzdání osoby Bohu není slovo „slib“ rozhodující ani potřebné. Na příkladech z dějin vývoje zasvěcení ukazuje, že zatímco u sv. Basila je volba životní formy spojena se slibem, sv. Kasián od zvláštní formulace slibu přímo zrazuje. Řehole sv. Benedikta sice obsahuje formuli mnišského zasvěcení, ale naprosté sebeodevzdání osoby Bohu je v ní velmi dobře vyjádřeno i bez pomoci slibu. Ostatně pro zasvěcení člověka Bohu se na Západě používaly ve starověku právě výrazy *propositum* a *professio*. Termín *votum* je až pozdější, středověkou formulací.¹⁵²

V současném církevním právu je přesto jedna oblast, kdy je řeholní slib posuzován odlišně od *proposita*, a to z hlediska svých účinků. Kánon 1088 CIC říká, že:

¹⁴⁹ Srov. HUOT, D. M. *Die Jungfrauenweihe*, čl 17.

¹⁵⁰ Srov. BEYER, J. B. *Le droit de la vie consacrée: Commentaire de canons 573-606. Normes communes*. Paris: Tardy, 1988. ISBN 2-7105-0284-4. Český výňatek: Individuální formy zasvěceného života: Stav panen. In *Ordo virginum – textobraní IV*. Brno: Zasvěcené panny českých a moravských diecézí, 2000, ss. 29-34. Přel. Terezie Bečková.

¹⁵¹ Srov. SCSCD. *Notitiae* 7 (1971), 108. Cit. podle: HOLLANDOVÁ, S. *Zasvěcené panny v dnešní církvi*.

¹⁵² Srov. BALTHASAR, H. U. VON. K teologii řádového slibu. *Mezinárodní katolická revue Communio*. 1997-. Svitavy: Trinitas, 2004, č. 3-4, ss. 279-290. ISSN 1211-7668.

„Neplatně uzavírá manželství, kdo je vázán veřejným doživotním slibem čistoty v řeholní společnosti“. Zasnoubení panen tedy není(!) podle současného kodexu překážkou zneplatňující manželství. Je nasnadě, že takovéto pojetí odporuje nejen tradici, ale i současnému učení církve a úmyslu, s nímž jsou starověké formy zasvěceného života církevní autoritou obnovovány. Přitom podle názoru Kongregace pro bohoslužbu je obřad řeholních slibů rovnocenný s obřadem panenského zasvěcení, neboť „oba jsou svou podstatou skutečným zasvěcením“ a také „obě zasvěcení jsou liturgicky rovnocenná“.¹⁵³ Domníváme se proto, že ustanovení kán. 1088 je spíše výsledkem určitých formulačních stereotypů než promyšleného záměru. V souvislosti s ostatními, zde uvedenými výroky magisteria si dovoluujeme tvrdit, že vinou špatné formulace vešlo do zákona ustanovení odporující úmyslu zákonodárce.¹⁵⁴

Hlubší uvažování o současném významu výrazů *úmysl*, *předsevzetí*, *slib* či *příslib* v souvislosti s naplňováním závazků přijatých v zasvěceném životě, nás dovádí k poznání, že – ač slovo *slib* navozuje pocit něčeho konečného a „hotového“ – jedná se ve skutečnosti o celoživotní proces uskutečňování slibu a vrůstání do něj. Vždyť „člověk – nemůže celý svůj život skutkově dát Bohu, poněvadž není celý zároveň, nýbrž jen postupně“¹⁵⁵. Tak řeholník v okamžiku skládání slibu sice ví, že slib *chce* naplňovat, *chce* jej uvádět v život – ale také ví, že se to bude učit celý život.

Oproti tomu výraz *předsevzetí* či *příslib* mnohé svádí ke zlehčování – vždyť ti, kteří jej skládají vlastně Bohu „nic neslibují“. Tento přístup je více důsledkem současného chápání profánního slovního významu než hlubšího vědomí skutečného obsahu slova *slib*. Neboť, jak píše sv. Tomáš Akvinský, „slib pozůstává v jakémisi *přislíbení*, učiněném Bohu“¹⁵⁶. Měli bychom v sobě mít více pravdivosti a pokory, abychom si lépe uvědomovali to, čeho si byli dobře vědomi církevní otcové – že slabá lidská bytost může na Boží volání s dobrým svědomím odpovědět nejvýše svým: „Chci!“ – a jen milostí Boží snad i „budu“.

¹⁵³ SCSCD. *Notitiae*. Roma 1971, č. 3. Cit. podle: HUOT, D. M. *Die Jungfrauenweihe*, čl. 18.

¹⁵⁴ Dovedeno do důsledků, vyplývá ze znění kán. 1088, že zneplatňující překážkou pro uzavření manželství nejsou ani sliby poustevníků či závazky členů sekulárních institutů a společností apoštolského života.

¹⁵⁵ TOMÁŠ AKVINSKÝ. *Summa theologiae*, II-II q. 186 a. 6 ad 2. [Internet]

<<http://krystal.op.cz/sth/sth.php?&A=6>> 25. 3. 2006.

¹⁵⁶ *Tamtéž*, II-II q. 186 a. 6 arg. 2.

4 OBNOVA STAVU VDOV V ČESKÉ REPUBLICE – PLZEŇSKÉ DIECÉZI

Počátek snahy o obnovu stavu vdov na území dnešní České republiky spadá do začátku 90. let 20. století. V roce 1992 složila jedna vdova v tehdejší pražské – dnes plzeňské diecézi do rukou svého zpovědníka slib doživotní čistoty. Složení slibu předcházelo patnáct let vdovství prožívaného ve snubní lásce ke Kristu s touhou plně mu patřit a sloužit mu v církvi až do konce života.¹⁵⁷ Vdova tak následovala cestu mnohých zasvěcených panen, které svůj život podobným způsobem odevzdávaly Bohu, ať již v době před obnovením panenského zasvěcení nebo v čase nesvobody naší církve.¹⁵⁸

V roce 1992 bylo v pražské arcidiecézi uděleno i první panenské zasvěcení podle obnoveného ritu a od roku 1996 začaly mít zasvěcené panny pravidelné rekolekce a později i společné exercicie. Bylo přirozené, že se těchto setkání zúčastňovala i zmíněná vdova, k níž pozvolna přibývaly další. Podobně jako ve starověku se tak setkávaly a navzájem se povzbuzovaly zasvěcené panny a vdovy.

Uvážíme-li, že případné zájemkyně o život v Bohu zasvěceném vdovským stavu neměly k dispozici žádné oficiální možnosti kontaktu, je s podivem, že se o sobě navzájem dozvěděly, ač žijí na nejrůznějších místech republiky – v diecézi brněnské, ostravsko-opavské, plzeňské a arcidiecézi pražské. Ne všechny měly tu odvalu podělit se se svým diecézním biskupem o poznání k jakému způsobu života se cítí být volány. Některé ze strachu, že budou odmítnuty, jiné z přesvědčení, že své odevzdání Bohu mají žít v naprosté anonymitě zahrnující i vlastní rodinu. Je také možné, ba téměř jisté, že u nás žije daleko více žen, které se ve svém vdovství nějakým způsobem odevzdaly Bohu, ale nevědí nic o probíhající snaze o obnovu vdovského stavu, a tedy ani o tom, že ve své touze nejsou samy.

Z našich diecézí usilují o obnovu stavu zasvěcených vdov již několik let v plzeňské diecézi. Zde se biskupem jmenovaná skupina zabývá přípravou podkladů potřebných pro ustavení stavu vdov v této místní církvi.

¹⁵⁷ Srov. Ventová, M. *Dopis*. Plzeň 27. 1. 2006. [E-mail] <m.ventova@volny.cz>

¹⁵⁸ Srov. ONDRÁŠOVÁ, M. Vorstellung des O. C. V. aus den verschiedenen Ländern. Tschechien. In *Internationale Wallfahrt der „virgines consecratae“ nach Rom: 25. Jahrestag der Wiedereinführung des Ritus*. Paris: Service de liaison de l'OCV, 1995, ss. 106-107.

4.1 PRACOVNÍ SKUPINA PRO PŘÍPRAVU PODKLADŮ K USTAVENÍ STAVU VDOV V DIECÉZI

Plzeňský biskup František Radkovský byl od počátku příznivě nakloněn způsobům zasvěceného života, které odvozují svůj původ od starokřesťanských stavů. Pod záštitou plzeňského biskupství působilo koncem 90. let 20. století celorepublikové centrum pro zasvěcené panny¹⁵⁹ a současně hledal diecézní biskup i způsob, jak upravit život vdov, které toužily zasvětit svůj život Bohu. V roce 2001 se rozhodl připravit ve své diecézi vše potřebné pro zavedení vdovského zasvěcení.

Prvním krokem směřujícím k obnově stavu vdov byl dopis, jímž se plzeňský biskup obrátil na biskupy ostatních diecézí Čech a Moravy s dotazem, zda i oni zaznamenali ve svých diecézích zájem o život v zasvěceném vdovství. Dále se tázal, jestli mají k dispozici nějaký obřad zasvěcení vdov a pokud ne, jestli se domnívají, že by takový obřad bylo vhodné vypracovat, příp. si vyžádat jeho zaslání z Říma.¹⁶⁰ Z odpovědí vyplynulo, že biskupové se k možnosti obnovení stavu zasvěcených vdov staví kladně. Pokud jde o kandidátky zasvěceného vdovství, tak jedinou evidovali v pražské arcidiecézi. (Jak jsme uvedli výše, některé vdovy se ostýchaly svěřit se biskupům se svojí touhou po zasvěceném životě.)

Po zjištění situace v České republice oslovil biskup Radkovský vatikánskou Kongregaci pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života a Kongregaci pro bohoslužbu a svátosti. V dopise popisoval situaci ve své diecézi a ptal se, zda existuje celocírkevní či partikulární obřad zasvěcení vdov. Dále se tázal na rozsah kompetencí při tvorbě a schvalování diecézního obřadu a konečně žádal o případné zaslání již aprobovaného ritu, který snad je v některé zemi nebo diecézi užíván.¹⁶¹

V odpovědi Kongregace pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života bylo uvedeno, že dotaz konzultovali s Kongregací pro východní církve, která bohužel nemá žádný obřad zasvěcení k dispozici. Dále je v dopise odkaz na články zabývající se obřadem schváleným pro francouzskou fraternitu *Notre dame de la Résurrection*. Na závěr dikasterium konstatuje, že vznik oficiálního obřadu pro

¹⁵⁹ Srov. BISKUPSTVÍ PLZEŇSKÉ – ORDO VIRGINUM. *Zasvěcené panny ve světě*. Leták. Plzeň 2. 5. 2000. Čj. 800/2000.

¹⁶⁰ Srov. BISKUPSTVÍ PLZEŇSKÉ. RADKOVSKÝ, F. *Dopis diecézním biskupům Čech a Moravy*. Plzeň 26. 2. 2001.

¹⁶¹ Srov. BISKUPSTVÍ PLZEŇSKÉ. RADKOVSKÝ, F. *Question concerning a practice and rite of consecration of widows*. *Dopis*. Plzeň 4. 5. 2001. Čj.: 773/2001.

latinskou církev je natolik rozsáhlý projekt, že by bylo vhodné, aby vdova prozatím složila v přítomnosti biskupa soukromý slib čistoty a věnovala se modlitbě a službě místní církvi.¹⁶²

Obsáhlý list byl zaslán z Kongregace pro bohoslužbu a svátosti. V něm bylo konstatováno, že v liturgických knihách latinské církve neexistuje liturgický obřad zasvěcení vdov ani jasná tradice týkající se této praxe. Pokud jde o dovolení udělené pro obřad pařížského vdovského společenství, je tento projekt považován za nezralý. Dikasterium dále upozorňuje, že v některých případech je patrná myšlenková souvislost propojit stav vdov s tradicí žen – jáhenek (v této souvislosti je zmíněna existence „jáhenek“ v luteránské církvi) nebo že zájem o obnovu stavu souvisí s chybně chápaným „povznesením“ laiků. Různorodé je také to, jak své zasvěcení chápou samotné vdovy – některé je považují za povolání ke službě církvi, jiné chtějí tímto způsobem potvrdit svoji věnost zemřelému manželovi. Kongregace proto uvádí, že je nutné provést historickou studii starověkých obřadů, na niž by měla navazovat studie teologická a pastorační, jakož i příprava právního rámce nutného pro zavedení stálého životního stavu. Z těchto důvodů je českým biskupům doporučováno ustavit pracovní skupinu teologů, která nejprve povede s vdovami rozhovor s cílem vyjádřit co nejlépe jejich představy i způsob, jak tyto představy co nejlépe naplnit. Na závěr je vyjádřeno přání, aby byla kongregace informována o každém pokroku v uvedené oblasti.¹⁶³

V souvislosti s představami optimálního postupu při přípravě obnovy stavu vdov, jak je vyjádřily římské kongregace, přistoupili v plzeňské diecézi k sestavení *Pracovní skupiny pro přípravu podkladů pro „ordo viduarum“*. Z pověření biskupa a se souhlasem příslušných představených byla skupina ustavena 18. listopadu 2002 a jejími členy byli jmenováni: P. ThLic. Vojtěch Kohut OCD – jako vedoucí skupiny, P. ThDr. Damián Němec OP a Mgr. Martina Vintrová OV. Úkolem skupiny je příprava teologické reflexe vdovského stavu spolu s pravidly pro přípravu a způsob života zasvěcených vdov, vypracování liturgického obřadu zasvěcení a také právních norem, které by umožnily ustavení diecézního stavu vdov. Předpokládá se, že materiály připravené pracovní skupinou budou moci v případě zájmu využít i biskupové ostatních diecézí.¹⁶⁴

¹⁶² Srov. CIVCSVA. *Dopis biskupovi Radkovskému*. Vatikán 23. června 2001. Prot. n. SpR 420/77.

¹⁶³ Srov. CCDSD. *Dopis biskupovi Radkovskému*. Řím 18. srpna 2001. Prot. N. 866/01/L.

¹⁶⁴ Srov. BISKUPSTVÍ PLZEŇSKÉ. *Pracovní skupina pro přípravu podkladů pro „ordo viduarum“*. *Ustavující dekret*. Plzeň 18. 11. 2002. Čj.: 1918/2002.

4.2 TEOLOGICKO DUCHOVNÍ SMĚRNICE DAR ZASVĚCENÉHO VDOVSTVÍ

Za počátek práce na teologickém a duchovním vymezení stavu vdov můžeme považovat text, který v roce 2000 připravila v plzeňské diecézi tamější kandidátka zasvěceného vdovství.¹⁶⁵ Na několika stranách shromáždila zmínky vztahující se k zasvěcenému životu se zřetelem na zasvěcené vdovství, tak jak je našla v církevních dokumentech a duchovní literatuře. Zaměřila se i na (tehdy ještě skromné) zmínky o existenci vdovských společenství ve Francii a Indii. Nejvýraznější částí textu je kapitola *Pokus o vyjádření představy o životě a službě zasvěcené vdovy v dnešní době*¹⁶⁶. V pěti bodech se autorka zamýšlí nad okolnostmi, které pravděpodobně budou určovat životní podmínky zasvěcené vdovy. Život vdovy by měl být životem v Boží přítomnosti. Její zasvěcení – „vyjádřené slibem ustavičné čistoty a přijaté církví“¹⁶⁷ – bude výrazem duchovního panenství a potvrzením snoubenecké lásky ke Kristu. Dnešní vdovy jsou zpravidla sociálně zajištěné. Mohou to být ženy, které se budou starat o své staré rodiče a zároveň budou pomáhat s výchovou vnoučat. Přípuštění ke vdovskému zasvěcení by nemělo bránit ani to, jestliže bude vdova pečovat o své nezaopatřené děti (navržená věková hranice pro udělení zasvěcení je 40 let). Pro službu vdovy, která by neměla být zaměřena pouze na charitativní činnost, bude přínosem prožitá zkušenost manželství a mateřství. Povzbuzení pro svůj duchovní život a službu v církvi budou vdovy moci čerpat ze vzájemných setkání mezi sebou a se svými duchovními sestrami žijícími v zasvěceném panenství.

Po ustavení pracovní skupiny v listopadu 2002 započala systematická práce zaměřená na vznik studie, jež by vymezila stav vdov po stránce historické, biblické, teologické a spirituální. V červnu 2004 byla dohotovena teologicko duchovní směrnice nazvaná *Dar zasvěceného vdovství*. Jedná se o prozatím nepublikovaný dokument, který nabude platnosti až po svém vyhlášení diecézním biskupem. Z tohoto důvodu je nutné považovat text za pracovní.

Zmíněná směrnice má (kromě úvodu a závěru) čtyři části čítající celkem třicet článků a je, resp. bude, podepsána sídelním biskupem Mons. Františkem Radkovským.

¹⁶⁵ Srov. VENTOVÁ, M. *Stav vdov: Návrh kandidátky zasvěceného vdovství z plzeňské diecéze*. Plzeň, 2000.

¹⁶⁶ *Tamtéž*.

¹⁶⁷ *Tamtéž*.

Autoři nejprve předkládají průřez dějinami zasvěceného vdovství,¹⁶⁸ načež se v teologické části¹⁶⁹ věnují biblickým východiskům pro přijetí vdovského stavu a systematické reflexi zasvěceného vdovství jako jednoho ze způsobů laického zasvěceného života. Poslední kapitola je věnována spiritualitě zasvěcené vdovy.¹⁷⁰

V žádné z místních církví, v nichž byl stav vdov obnoven, nebyla provedena reflexe, jež by se rozsahem či hloubkou pojetí, byť jen vzdáleně, přibližovala dokumentu, který vypracovala plzeňská pracovní skupina. Upozornění Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, že pro plnohodnotnou obnovu vdovského stavu je nutné se se vši vážností zabývat jeho teologickými východisky,¹⁷¹ bylo v plzeňské diecézi vzato vážně. Domníváme se, že uvedený dokument je skutečným pokrokem a že po svém vyhlášení bude nejen platnou diecézní normou, ale že může být jedním z pramenů i pro tvorbu celocírkevní teologické směrnice.¹⁷² Z těchto důvodů se teologicko duchovní směrnici Dar zasvěceného vdovství budeme zabývat podrobněji.

4.2.1 Úvod a historická část

Úvod směrnice se zabývá odhalováním Božího daru, kterého se církvi od počátku dostává v rozmanitých formách zasvěceného života.¹⁷³ V této souvislosti je vzpomenut dekret II. vatikánského koncilu *Perfectae caritatis* a jeho požadavek návratu k pramenům křesťanského života a k myšlenkám zakladatelů řeholních společností.¹⁷⁴ Do souvislosti s touto obnovou uvádí i kanonické znovuzřízení nejstarších forem zasvěceného života, díky němuž byla západní církev opět obohacena o stav poustevnický a panenský. Protože je povinností diecézního biskupa pomáhat při rozlišování darů zasvěceného života, jež církvi svěřuje Duch svatý,¹⁷⁵ přeje si biskup, aby uvedený dokument byl vyjádřením jeho „snahy pomoci při rozlišení a znovuzřízení starobylé formy zasvěcení vdov v plzeňské diecézi“¹⁷⁶.

¹⁶⁸ Srov. *Dar zasvěceného vdovství*, II.

¹⁶⁹ Srov. *Dar zasvěceného vdovství*, III.

¹⁷⁰ Srov. *Tamtéž*, IV.

¹⁷¹ Srov. CCDDS. *Dopis biskupovi Radkovskému*. Řím 18. srpna 2001. Prot. N. 866/01/L.

¹⁷² Srov. *Tamtéž*.

¹⁷³ Srov. *Dar zasvěceného vdovství*, I, 1.

¹⁷⁴ Srov. *Tamtéž*, I, 2.

¹⁷⁵ Srov. *CIC*, kán. 605.

¹⁷⁶ *Dar zasvěceného vdovství*, I, 3.

Dějiny zasvěceného vdovství. V této části je připomenuto, že pro správné porozumění životní formě zasvěcených vdov je nutné čerpat z odkazu křesťanského starověku.¹⁷⁷ Pozornost prvotní církve vůči vdovám sice měla dobrý základ ve vžitých ustanoveních Zákona, ale hlavním zdrojem úcty k nim byl postoj Ježíšův.¹⁷⁸ V průběhu vlastního utváření vdovského „ordo“ ustupoval prvek sociální a charitativní a významu nabývalo jejich vlastní duchovní poslání.¹⁷⁹ Vdovy byly (podobně jako panny), zasvěcovány Bohu biskupem během vlastního liturgického obřadu. V průběhu dalších staletí se však měnil způsob jejich života. Vdovy upouštěly od života ve vlastních domech a začaly se sdružovat k životu pod vedením představené, čímž zasvěcené vdovství – jako laická forma zasvěceného života – zaniklo.¹⁸⁰

4.2.2 Teologické vymezení zasvěceného vdovství

Třetí kapitola směrnice se ve dvou podkapitolách (Biblická východiska a Systematická reflexe) zabývá teologií zasvěceného vdovství. Jako hlavní cíl si klade úkol „aktualizovat teologické vymezení zasvěceného vdovství“ a upozorňuje na nutnost odmítat takové (zvl. ve starověku časté) představy o něm, které by, „byť jen náznakem, snižovaly hodnotu křesťanského manželství“¹⁸¹.

Biblická východiska představují proces změny pohledu na vdovství – původně pokládané za neštěstí či Boží trest až po stav, který se těší zvláštní Boží ochraně projevené i v zákonodárství Izraele. V tomto kontextu je představeno i Ježíšovo svěření Panny Marie sv. Janovi (srov. Jn 19, 26 n.) jako výraz péče o vdovu, jejíž syn umírá.¹⁸²

Boží starostlivost o vdovy nezůstává v biblické tradici bez odezvy. Ve Starém zákoně je to Judit, pro niž je její vdovství cestou k Bohu. Nový zákon jde dále a představuje dobrovolně přijatý vdovský stav jako projev důvěry vůči Bohu. V této souvislosti je uváděna prorokyně Anna, dcera Fanuelova (srov. Lk 2, 37) a chudá vdova v chrámě (srov. Mk 12, 41 n. a Lk 21, 1 n.).¹⁸³

¹⁷⁷ Srov. *Dar zasvěceného vdovství*, II, 4.

¹⁷⁸ Srov. *Tamtéž*, II, 5-6.

¹⁷⁹ Srov. *Tamtéž*, II, 7.

¹⁸⁰ Srov. *Tamtéž*, II, 8.

¹⁸¹ *Tamtéž*, III, 9.

¹⁸² Srov. *Tamtéž*, III, 10-12.

¹⁸³ Srov. *Tamtéž*, III, 13-14.

Podrobněji se směrnice věnuje ideálu vdovského života, jak jej představil sv. Pavel. Pozornost je věnována textu z prvního listu apoštola Pavla Timotejovi (1 Tm 5, 3-16), na jehož základě jsou vdovy rozděleny do tří skupin. První skupině vdov – těm, které mají příbuzné – není věnována zvláštní pozornost. Postarat se o ně je přirozenou povinností jejich blízkých. Druhé skupině – osamělým vdovám – se má dostat pomoci od církevní obce. Ta od nich ovšem požaduje zbožnost a bezúhonný způsob života. Třetí skupina vdov se liší od obou předchozích. Vdovám, které do ní patří, náleží všestranná péče církve, protože jí celým svým životem slouží. Aby mohly přijmout svůj závazek, musí tyto „zapsané vdovy“ splňovat určité požadavky (věk, charakterové vlastnosti, způsob života). V této souvislosti autoři připomínají, že řecký originál zde sice uvádí slovo „víra“, ale z kontextu je patrné, že jde o „úkol“ nebo „závazek“. Ač tedy není jasné, jaký závazek to byl (zda čistota nebo služba) ani jakým způsobem jej vdova přijímala (slibem či přísahou), dá se říci, že se již jedná o elementární formu zasvěceného vdovství.¹⁸⁴

Systematická reflexe předkládá teologickou hodnotou vdovství jako proměny „původně nežádoucího a přirozeně zlého stavu (...) v situaci evangelijního blahoslavenství“¹⁸⁵. V souvislosti s Ježíšovým příkladem dobrovolného přijetí všech lidských obtíží se vdovství přijatému v důvěře a závislosti na Bohu dostává účasti na tajemství kříže, na Ježíšově kenózi.¹⁸⁶

Původní formou zasvěceného života v církvi byl zasvěcený život laiků. Směrnice konstatuje jeho pozdější kanonické vymizení, čímž byl nadále zasvěcený život omezen pouze na svoji řeholní formu. Z podnětů, které se objevily v období před II. vatikánským koncilem vzešly nové formy zasvěceného života laiků (např. sekulární instituty), které také byly koncilem za laické uznány. Jejich schválení mělo vliv i na obnovu poustevnického a panenského života.¹⁸⁷

Jako významná je v souvislosti s rozkvětem zasvěceného života laiků zmíněna trojiční teologie a z ní vycházející ekleziologie. Díky ní již církev není vnímána pouze stavovsky a právnicky, ale vidí samu sebe jako obraz trojjediného Boha, živé společenství lásky, které si navzájem pomáhá a se doplňuje. V této souvislosti je

¹⁸⁴ Srov. *Dar zasvěceného vdovství*, III, 15.

¹⁸⁵ *Tamtéž*, III, 16.

¹⁸⁶ Srov. *Tamtéž*, III, 17.

¹⁸⁷ Srov. *Tamtéž*, III, 18.

zasvěcený život laiků vnímán jako obohacení tajemného těla Kristova, a nikoliv jako konkurence řeholního zasvěcení. Toto nové laické zasvěcení podstatně navazuje na křest, jehož je rozvinutím. V této souvislosti je zmíněn čl. 44 konstituce *Lumen gentium*.¹⁸⁸

Výše uvedené důvody jsou ve směrnici shrnuty a na jejich základě je konstatováno, že vdova, jejíž závazek života v evangelijní čistotě byl přijat církví, se stává zasvěcenou osobou. Je nutné mít na zřeteli, že vdova je povolávána k zasvěcenému životu až po smrti manžela. Autoři směrnice se domnívají, že vdovství nelze chápat jako prosté pokračování povolání k manželství (což uvádí konstituce *Gaudium et spes* v čl. 48), ale že se jedná o povolání nové. Pokud jde o zasvěcené vdovství, měla by v něm být zachována úcta k předcházejícímu manželství, vůči němuž by nemělo být dáváno do protikladu.¹⁸⁹

Zasvěcený život vdov bude mít (stejně jako ve starověku) své místo v místní církvi. Diecézní biskup bude „otcem celého stavu (ordo) vdov ve své diecézi, analogicky – byť kanonicky rozdílně – jako je hlavou a otcem sborů kněží a jáhnů“¹⁹⁰. Vdova bude svůj slib skládat do jeho rukou, přičemž mezi ní, místní církví a diecézním biskupem vznikne zvláštní pouto. Vdova na sebe, kromě aktuálních podmínek místní církve, přijímá i situaci celé církve, která se v mnohém podobá vdovství. Kristus sice je se svou snoubenkou církví a neopouští ji (srov. Mt 28, 20), ale tento vztah teprve čeká na své naplnění. Celá církev zároveň zakouší i jistou nepřítomnost svého Ženicha (srov. Mk 2, 20) a očekává jeho příchod.¹⁹¹

4.2.3 Spiritualita zasvěceného vdovství

V úvodu čtvrté kapitoly směrnice, zabývající se spiritualitou, je řečeno, že se nejedná o pokus přiřadit zasvěcenému vdovství určitou spiritualitu, ale jde jen o vyzdvižení jistých a pro zasvěcené vdovy charakteristických rysů. Ve volbě konkrétní spirituality mají vdovy zůstat svobodné, mají zodpovědně naslouchat Duchu Svatému a jen jím se nechat vést.¹⁹²

¹⁸⁸ Srov. *Dar zasvěceného vdovství*, III, 19-20.

¹⁸⁹ Srov. *Tamtéž*, III, 21.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, III, 22.

¹⁹¹ Srov. *Tamtéž*, III, 22-23.

¹⁹² Srov. *Tamtéž*, IV, 24.

Zbožnost zasvěcené vdovy má vycházet z Písma svatého. Proto bude inspirací její víry a odevzdanosti Bohu chudá vdova z evangelia (srov. Mk 12, 41-44).¹⁹³ Vdovy byly vždy vybízeny k projevování milosrdné lásky (srov. 1 Tm 5, 10), přesto nejdůležitějším projevem činné lásky zasvěcené vdovy má být modlitba, v níž má následovat evangelijní příklad neodbytné vdovy (srov. Lk 18, 1-8). Modlitbu a skutky lásky bude po vzoru prorokyně Anny (srov. Lk 2, 37) doplňovat postem a střídavým způsobem života.¹⁹⁴ Nejblíže podstatě spirituality zasvěcené vdovy je naděje, kterou „vkládá v Pána“ (1 Tm 5, 5) a která ji spodobuje jak s církví čekající na Ježíše, tak i s ním samým.¹⁹⁵

Prožíváním teologálních ctností ve zvláštním spojení s místní církví bude vdova dorůstat k duchovnímu mateřství a starostlivosti o potřeby místní církve. Současně s touto láskou vyjadřovanou v modlitbě i v biskupem svěřené službě, bude v srdci vdovy růst a prohlubovat se i láska k vlastní rodině a příbuzným.¹⁹⁶

V závěru směrnice je vyjádřena „radostná vděčnost Bohu“¹⁹⁷ za pokoncilní obnovu v oblasti zasvěceného života. Biskup je přesvědčen, že stav vdov je Božím darem pro diecézi i pro něj samého. Směrnice končí přímluvnou modlitbou.¹⁹⁸

4.3 NÁVRH PRÁVNÍHO VYMEZENÍ STAVU VDOV PLZEŇSKÉ DIECÉZE

Dokument, kterým bude stav vdov plzeňské diecéze upraven po právní stránce obsahuje dvacet článků a je nazván *Statut „ordinis viduarum“*¹⁹⁹. V úvodu je zmíněn dekret, kterým v budoucnosti bude stav vdov zřízen *ad experimentum*.²⁰⁰ Zasvěcené vdovství je charakterizováno jako laický způsob zasvěceného života ve světě. Jde o nové a „od křtu odlišné, avšak na něj podstatně navazující zasvěcení...“²⁰¹.

Své zasvěcení prožívají vdovy v místní církvi (a pro ni), neboť s ní jsou zvláštním způsobem spojeny. Jistým způsobem výlučný je i jejich vztah k diecéznímu biskupovi

¹⁹³ Srov. *Dar zasvěceného vdovství*, IV, 25.

¹⁹⁴ Srov. *Tamtéž*, IV, 26.

¹⁹⁵ Srov. *Tamtéž*, IV, 27.

¹⁹⁶ Srov. *Tamtéž*, IV, 28.

¹⁹⁷ *Tamtéž*, V, 29.

¹⁹⁸ Srov. *Tamtéž*, V, 30.

¹⁹⁹ KOHUT A KOL. *Statut „ordinis viduarum“*. Nepublikovaný pracovní text. Plzeň, 2004. Dále jen: *Statut „ordinis viduarum“*.

²⁰⁰ Srov. *Tamtéž*, čl. 1.

²⁰¹ *Tamtéž*, čl. 2.

(ten je „otcem stavu vdov“²⁰²), který je po vzájemné dohodě může pověřit vhodnou službou. Diecéznímu biskupovi také přísluší rozhodovat o formaci, zasvěcení a způsobu života a služby zasvěcených vdov. Přesně vymezenou oblast péče o vdovy může biskup delegovat vhodnému knězi. Důležité je, že autorita biskupa vychází v první řadě z jeho duchovního otcovství a pouto právní je zde považováno za podřízené.²⁰³

Pokud jde o formaci k zasvěcenému vdovství, odvolává se statut na formační řád, který je jeho přílohou. Předpisy pro formaci připomínají, že bude třeba přistupovat ke každé ženě individuálně při posouzení jejího povolání a životní cesty, která ji k němu vedla. Proces směřující k vdovskému zasvěcení bude započat roční zkušební dobou. Ta bude zahájena osobním setkáním s biskupem, jehož vdova seznámí se svým životem a povoláním. Započetí zkušební doby bude stvrzeno požehnáním biskupa. V průběhu roku mohou – jak biskup, tak i kandidátka – formaci přerušit nebo ukončit.²⁰⁴

Na sklonku zkušební doby může vdova požádat o složení soukromého slibu čistoty. Může také požádat o prodloužení zkušební doby nebo svoji formaci ukončit. K žádosti o soukromý slib vdova přiloží kladné vyjádření svého faráře a duchovního vůdce. Kromě toho si další potřebné informace (a to i *sub secreto*) může vyžádat biskup. Doba, po kterou bude vdova vázána soukromým slibem, bude zpravidla trvat jeden rok až pět let. Rozhodovat o tom, jakož i o způsobu obnovování slibů a duchovním vedení bude v pravomoci biskupa či jeho delegáta. V době platnosti soukromého slibu od něj může biskup vdovu dispensovat (ať už podle vlastního uvážení nebo na její žádost), a to v souladu s ustanovením kán. 1196 CIC.²⁰⁵

O udělení vdovského zasvěcení může vdova biskupa požádat krátce před uplynutím doby, na niž složila soukromý slib. Pokud se ještě necítí zralá pro definitivní rozhodnutí, může biskupa požádat o obnovení časného slibu, anebo může svou formaci ukončit. Zda vdovu zasvětit přísluší rozhodnout diecéznímu biskupovi. Statut počítá i s možností, že by byl diecézní stolec prázdný. V tomto případě může o udělení zasvěcení rozhodnout administrátor diecéze, a to v případě, že bude diecézi řídit déle jak jeden rok.²⁰⁶

²⁰² Statut „ordinis viduarum“, čl. 5.

²⁰³ Srov. *Tamtéž*, čl. 5-8.

²⁰⁴ Srov. *Tamtéž*, čl. 9-10.

²⁰⁵ Srov. *Tamtéž*, čl. 11-12.

²⁰⁶ Srov. *Tamtéž*, čl. 13.

Pro přijetí vdovského zasvěcení je nutné, aby kandidátce bylo alespoň 40 let a byla to biřmovaná katolička, která žila v církevně platném manželství. Předpokládá se, že nejméně pět let před svým zasvěcením osvědčuje své povolání způsobem života, který je ve shodě se stavem čistoty. Před svým zasvěcením vykoná vdova alespoň pětidenní exercicie a předloží biskupovi ke schválení způsob, jakým zamýšlí realizovat svoji službu diecézi.²⁰⁷

Vlastní zasvěcení se děje podle schváleného liturgického obřadu, jemuž by měl předsedat biskup. Přijetím zasvěcení se vdova stává příslušnicí stavu vdov. Záznam o zasvěcení se uchová v kuriálním archivu a provede se o něm také zápis v křestní matrice zasvěcené. I sama vdova obdrží od biskupa potvrzení o svém zasvěcení.²⁰⁸

Při zasvěcení slibuje vdova výslovně pouze zachovávání trvalé čistoty. Statut ovšem zdůrazňuje, že je povolána žít v duchu evangelijních rad poslušnosti a chudoby, a to ve vztahu ke svému biskupovi. Přitom je uvedeno, že není povinna podávat „ekonomické zprávy“ o způsobu svého života.²⁰⁹

Pokud jde o opuštění stavu vdov, může k němu, u platně zasvěcené vdovy, dojít dvěma způsoby. Buď může o uvolnění požádat biskupa sama vdova – má tak činit pouze z nejdůležitějších důvodů a po poradě s duchovním vůdcem nebo může být vdova biskupem ze stavu vdov propuštěna. V obou případech je toto písemné rozhodnutí zaznamenáno v křestní matrice a v archivu kurie. Propuštění již zasvěcené vdovy se řídí ustanoveními kánonů 694-697 CIC.²¹⁰

Statut pamatuje i na trvalou formaci zasvěcených vdov. Patří k ní každoroční setkání s biskupem a nejméně jednou za dva roky absolvovaná pětidenní duchovní cvičení. Doporučována jsou také pravidelná setkání s ostatními zasvěcenými vdovami, nicméně vdova k nim není vázána, stejně jako k jakékoliv formě společného života.²¹¹ Pokud zasvěcená vdova onemocní nebo zemře, má o tom být diecézní biskup informován, aby ji mohl provázet svou modlitbou, neboť mezi ním, diecézí a vdovou existuje zvláštní vztah a pouto.²¹²

²⁰⁷ Srov. *Statut „ordinis viduarum“*, čl. 14.

²⁰⁸ Srov. *Tamtéž*, čl. 15.

²⁰⁹ Srov. *Tamtéž*, čl. 16.

²¹⁰ Srov. *Tamtéž*, čl. 17-18.

²¹¹ Srov. *Tamtéž*, čl. 19.

²¹² Srov. *Tamtéž*, čl. 20.

Statut „ordinis viduarum“ považujeme za zdařilý a vyvážený dokument. Cenné se jeví zejména to, že při jasně definovaných principech nepostrádá statut určitou pružnost, která může být vznikajícímu stavu vdov jen ku prospěchu a jež je zároveň důkazem zkušenosti a prozíravosti tvůrců této partikulární právní úpravy.

4.4 NÁVRH FORMAČNÍHO ŘÁDU STAVU ZASVĚCENÝCH VDOV

Formační řád stavu zasvěcených vdov v plzeňské diecézi je příloha rozvádějící a upřesňující některá ustanovení právní normy, o níž jsme pojednali v předchozí kapitole. Text navrhovaného dokumentu ještě není zcela hotov – prozatímní verze obsahuje 26 článků uspořádaných ve čtyřech oddílech.²¹³

V úvodu je zmíněn Boží dar zasvěceného života a je vzpomenut význam, jaký mělo zasvěcené vdovství pro starověkou církev. V souvislosti s pokoncilní obnovou starobylých způsobů zasvěceného života je vyzvednut stav vdov jako dar k obohacení plzeňské místní církve. Formační řád bude vyhlášen *ad experimentum* a jeho platnost bude omezena dobou deseti let.²¹⁴

První kapitola návrhu formačního řádu je nazvána „Cíl formace k zasvěcenému vdovství“ a je tématicky rozdělena na čtyři části. První z nich se zabývá povoláním k zasvěcenému vdovství a smyslem formace. Předpokladem formace je přítomnost zvláštního povolání, jímž Bůh vdovu zve „k dobrovolnému přijetí vdovství jako stavu láskyplné závislosti na Bohu a ke spoluúčasti na tajemství Kristovy vydanosti na kříži, jež je zároveň výmluvným znamením vdovské situace celé církve...“²¹⁵. Charakteristickým rysem takového povolání bude snoubenecký vztah ke Kristu, jehož bude vdova chtít zcela a bez výhrad následovat. Proto je třeba, aby kandidátka spolu s diecézním biskupem zkoumala v období prvotní formace přítomnost a pravost tohoto povolání. Veřejný závazek, kterým vdova přijme vdovství jako trvalý životní stav je další fází povolání. Vdova jím Bohu umožňuje, aby ji dále vedl v prožívání jejího zvláštního zasvěcení a sebeodevzdání, kterým se má v srdci místní církve podobat

²¹³ KOHUT A KOL. *Formační řád stavu zasvěcených vdov v plzeňské diecézi*. Nепublikovaný pracovní text. Plzeň, 2005. Dále jen: *Formační řád*.

²¹⁴ Srov. *Tamtéž*, čl. 1-4.

²¹⁵ *Tamtéž*, I, 5.

Panně Marii. Tato cesta dalšího rozvíjení vdovského povolání bude uskutečňována trvalou formací zasvěcené vdovy.²¹⁶

Další část je věnována rozlišování a pastoračnímu povolání. Správné rozlišení a dozrání povolání není jednorázovou záležitostí, ale jedná se o proces, na němž se bude podílet jak diecézní biskup (nebo jeho delegát), tak i sama vdova a její duchovní vůdce. Předpokladem pro správné rozlišení povolání je otevřený a pokorný postoj kandidátky, který formátorům umožní seznámit se s jejím předchozím životem i s motivy, které ji vedou k touze přijmout vdovské zasvěcení. Dokument předkládá také kritéria pro správné rozlišení tohoto povolání. Mezi známky pravosti povolání patří kromě osobnostních znaků – jako jsou lidská zralost, upřímnost, smysl pro spravedlnost a schopnost zdravého úsudku – také dobrý vztah k církvi, láska k modlitbě, touha po samotě a smysl pro službu a oběť. Negativními kritérii jsou naproti tomu velmi vážná nemoc, nestálost či lidská nezralost, nezájem o místní církev nebo podceňování manželství. Na nepřítomnost povolání ukazuje i to, jestliže vdova není schopna po přiměřené době formace dospět k závaznému rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že zasvěcovaná vdova vstupuje do zvláštního svazku s místní církví, je povinností biskupa, aby také věřící diecéze byli o stavu vdov a jeho obnově vhodně informováni.²¹⁷

Způsoby napomáhající k rozvoji povolání k zasvěcenému vdovství přibližuje třetí oddíl první kapitoly. Formace je především vnímána jako pomoc kandidátce vdovského stavu učinit živou zkušenost s Duchem Svatým a za jeho působení přijmout specifické hodnoty vdovského povolání. Důležité je, aby dospěla ke správnému pohledu na své předchozí manželství i na své současné vdovství. Postupně si má znovu a více uvědomovat velikost křestního zasvěcení v souvislosti se svým novým povoláním, které z něj vychází jako zvláštní Boží dar. Má být uváděna do ducha evangelijních rad, v němž bude prožívat své povolání. Takováto formace bude muset splňovat určité podmínky. Bude muset být stálá – neboť milost Boží je nám dáována jako podobně jako semeno, postupná – protože tak to odpovídá způsobu lidského růstu, osobní – kvůli jedinečnosti člověka i Božího působení v něm a konečně jednotná – neboť bude vedena v duchu společného ideálu zasvěceného vdovství.²¹⁸

²¹⁶ Srov. *Formační řád*, I, 6-9.

²¹⁷ Srov. *Tamtéž*, I, 10-13.

²¹⁸ Srov. *Tamtéž*, I, 14-16.

Ve čtvrté části jsou přiblíženi protagonisté formace a jejich vlastní úlohy. Hlavním představitelem formace je Duch Svatý a prvním úkolem všech, kdo se na formaci podílejí je, aby mu naslouchali a nechali se jím vést. Také místní i univerzální církev je představitelkou formace. V ní přebývá Kristus, skrze ni působí Duch Svatý a zasvěcená vdova se má stát znamením „ovdovělé“ církve. Zvláštní postavení v procesu formace má diecézní biskup, který ji řídí a který také rozhoduje o udělení zasvěcení. Jestliže se rozhodne některou část formace svěřit svému delegátovi, má být přesvědčen o jeho osobní, duchovní i pastorační kvalitě a také o jeho dostatečné znalosti teologie zasvěceného vdovství. Nezanedbatelným způsobem se na své formaci podílí i sama vdova. Také u ní má být na prvním místě naslouchání Duchu Svatému ve vytrvalé a důvěřivé modlitbě. V postoji otevřenosti si pod jeho vedením bude moci postupně osvojit charakteristické rysy své vlastní spirituality. Přáním je, aby zasvěceným vdovám ve formaci pomáhalo také reálné duchovní společenství jejich stavu. I když vdovy nebudou žít společně, je dobré, aby se alespoň občas setkávaly a vzájemně se ve svém povolání podporovaly. Důležitou postavou formace kandidátky či zasvěcené vdovy je i zpovědník či duchovní vůdce, kterého si svobodně zvolila. Ten jí má být citlivým průvodcem na cestě stálého obrácení a růstu v povolání.²¹⁹

Druhá kapitola návrhu formačního řádu má za cíl blíže určit obsah jednotlivých etap formace směřující k zasvěcenému vdovství. Prozatím jsou navrženy pouze články týkající se roční zkušební doby. V té má hlavní úlohu diecézní biskup (příp. jeho delegát), který na základě osobního seznámení se s kandidátkou rozhoduje o zahájení, přerušení či ukončení této části formace. Smyslem tohoto, zpravidla ročního, zkušebního období je pro kandidátku rozlišení vlastního povolání v kontextu s jinými formami zasvěceného života a její příprava na složení časného slibu čistoty. V tomto období se také má seznámit s ostatními zasvěcenými vdovami diecéze, aby si mohly být navzájem oporou.²²⁰

Ačkoliv není text návrhu formačního řádu ještě zcela hotov, je již nyní jasné, že se jedná o dobře promyšlený, dokonce je možné říci, že prozíravý dokument. Zřetelná je zvláště jeho spirituální hloubka, která je na druhé straně podpořena jasně formulovanými praktickými ustanoveními. Ta přitom nesklouzávají do určování podrobností, které by při očekávatelné různorodosti zájemkyň o život v zasvěceném vdovství mohlo vést k literárnímu porušování formační směrnice.

²¹⁹ Srov. *Formační řád*, I, 17-23.

²²⁰ Srov. *Tamtéž*, II, 24-26.

4.5 NÁVRH MEŠNÍHO FORMULÁŘE A LITURGICKÉHO OBŘADU VDOVSKÉHO ZASVĚCENÍ

Liturgický *Obřad zasvěcení vdov* je jako návrh vypracován pro jednu kandidátku. V úvodu k obřadu jsou stanoveny obecné pokyny. Celebrantem zasvěcení je diecézní biskup a vlastní obřad má tyto části: homilii, povolání kandidátky, skrutinium, litanii ke všem svatým, vyjádření úmyslu k životu v zasvěcené čistotě, slavnostní zásvětnou modlitbu a předání symbolů zasvěcení.²²¹

Pokud jde o slavení mše, při níž se zasvěcení koná, má při ní být užito mešních textů pro mši „při zasvěcení vdovy“²²² (je-li to liturgicky možné). Liturgická barva mše je bílá a s ohledem na sepětí vdovy s místní církví je doporučeno, aby se zasvěcení konalo veřejně, nejlépe v katedrále, a to v neděli nebo v jiný významný den. Doporučeny jsou slavnosti vztahující se k tajemství vtělení, svátky Panny Marie nebo památky svatých vdov.²²³

Vstupní obřady stanovují, že kandidátka přichází ve vstupním průvodu před biskupem a doporučují, aby ji přiváděly dvě již zasvěcené vdovy nebo „dvě ženy laického stavu“²²⁴. Vstupní antifona je vlastní:

Bože, Bože můj, vyslyš mne, vdovu! Učiň, ať celý svět pozná, že ty jsi Bůh veškeré moci a síly. (Jdt 9, 4b. 14)²²⁵

Ve vstupní modlitbě je vzýván Bůh, který v srdci vdovy probudil touhu odevzdat mu své vdovství, aby ji zachoval ve věrnosti sobě a své dílo v ní dokonal.²²⁶

Pro bohoslužbu slova jsou vhodné vlastní texty obsaženy v dokumentu, který je přílohou obřadu. Návrh obsahuje výběr deseti starozákonních textů pro první čtení a stejného počtu responsoriálních žalmů a úryvků Nového zákona vhodných pro druhé čtení. Jako zpěv před evangeliem je připraveno jedenáct vhodných veršů a evangelijní perikopu lze zvolit z dvanácti možností.²²⁷

²²¹ Srov. KOHUT A KOL. *Obřad zasvěcení vdov*. Nepublikovaný pracovní text. Plzeň, 2005. (Dále jen: *Obřad zasvěcení vdov*.) I, 1 - II, 3.

²²² KOHUT A KOL. *Při zasvěcení vdovy. Mešní texty*. Nepublikovaný pracovní text. Plzeň, 2005. Dále jen: *Mše při zasvěcení vdovy*.

²²³ Srov. *Obřad zasvěcení vdov*, III, 4.

²²⁴ *Tamtéž*, 6. Vzhledem k tomu, že vdovské zasvěcení je svou povahou laické (srov. *CIC*, kán. 573, § 2), považovali bychom za vhodnější formulaci např.: „dvě ženy z lidu“.

²²⁵ *Mše při zasvěcení vdovy*.

²²⁶ Srov. *Tamtéž*.

²²⁷ Srov. KOHUT A KOL. *Ordo consecrationis viduarum. Texty k bohoslužbě slova*. Nepublikovaný pracovní text. Plzeň, 2005.

Vlastní obřad začíná po evangeliu výzvou jáhna: „Ať předstoupí ta, která má v úmyslu přijmout životní stav vdov: paní *N. N.*“ Oslovená kandidátka odpoví: „Zde jsem.“²²⁸ Potom následuje homilie biskupa. Návrh obřadu obsahuje vzorovou promluvu. V té je konstatováno rozhodnutí vdovy zasvětit svůj život Bohu, s nímž se ona obrací na církev, aby její rozhodnutí stvrdila a udělila jí zasvěcení. Dále se hovoří o manželství, které je znamením Boží lásky a o tom, že Bůh někdy dopouští předčasné rozdělení manželů. Bůh nyní nově oslovil vdovu, která mu byla zasvěcena už křtem a biřmováním a její sebedarování Kristu je odpovědí na jeho povolání. Její další život má proto být Boží chválou a znamením jeho lásky pro bližní. Proto se má vdova nechávat osvěcovat Duchem Svatým, provázet Pannou Marií a spolu se svými sestrami zobrazovat církev čekající na Krista, svého Ženicha.²²⁹

Vzhledem k tomu, že přímluvy jsou pronášeny v litanii,²³⁰ pokračuje obřad zasvěcení po homilii otázkami, které biskup klade kandidátce:

- Milá dcero, už ve křtu svatém jsi zemřela hříchu a byla zasvěcena Pánu. Chceš dnes odpovědět na jeho snoubeneckou lásku a zasvětit se mu ještě důvěrněji složením věčného slibu čistoty?
- Chceš být přijata do stavu zasvěcených vdov a sloužit Bohu a církvi až do poslední chvíle svého života?
- Chceš následovat Krista, jak to ukládá evangelium, aby tvůj život byl svědectvím a projevem účinné lásky a znamením budoucího života v Božím království?²³¹

Po prosbě biskupa následuje zpěv litanie ke všem svatým, v níž jsou vzývány též svaté vdovy. Do litanie je vhodné přidat invokace k patronu kandidátky a jejího zemřelého manžela. V prosbách je pamatováno na rodinu i manžela zasvěcované vdovy a také na ostatní, již zasvěcené vdovy.²³²

Další část obřadu je nazvána „slib čistoty“ a obsahuje gesto vložení sepjatých rukou klečící vdovy do rukou biskupa (tzv. *immixtio manuum*, – gesto pocházející z lenního práva)²³³ a předsevzetí čistoty, jehož text je převzat z obřadu zasvěcení panen.²³⁴ Výše jsme se podrobněji zabývali terminologickým rozlišením mezi „slibem“ a „předsevzetím“.²³⁵ Zjistili jsme, že v obřadech většinou dochází k míšení těchto dvou

²²⁸ *Obřad zasvěcení vdov*, 9.

²²⁹ Srov. *Tamtéž*, 10.

²³⁰ Srov. *Tamtéž*, 8.

²³¹ *Tamtéž*, 12.

²³² Srov. *Tamtéž*, 13-14.

²³³ Srov. *Alt – aber nicht veraltet*, str. 64.

²³⁴ Srov. *Tamtéž*, 16.

²³⁵ Srov. zde, kapitola 3.2.2.5.

pojmu, které jsou považovány za obsahově rovnocenné, což je potvrzeno i vyjádřeními církevní autority.²³⁶ Nicméně obřady vdovského zasvěcení, jejichž obsahu jsme se věnovali, pocházejí z italských diecézí a tedy z oblasti, ve které byly starověké stavy panen a vdov historicky přítomné a která má i jazykově blíže k původnímu obsahu latinských výrazů. Pokud jde o obnovování stavu vdov v českém jazykovém prostoru, nedomníváme se, že by označování vdovského (či panenského) závazku jako „příslib“ či „předsevzetí“ jakkoli přispělo k jeho přesnějšímu chápání – ale spíše naopak. Považujeme výraz „slib“ za jasný a správný. Bude-li třeba blíže specifikovat rozdílnou právní závaznost konkrétního laického (např. vdovského) a řeholního zasvěcení, domníváme se, že by bylo vhodné takové vyjádření vtělit do právního ustanovení a nespoléhat jen na terminologickou kázeň tvůrců dokumentů a znalost příslušných výrazových nuancí u širšího okruhu zainteresovaných osob.

Po slibu vdovy pronáší biskup zásvětnou modlitbu. Ta je zcela původní a velmi krásná. Za cenné na ní považujeme zejména to, že je výrazně inspirována Písmem:

Bože, původce a zdroji veškeré svatosti, ty dáváš rozkvétat svatosti církve a my ti děkujeme za tvé mnohotvárné dary. Dnes ti zvláště děkujeme za dar zasvěceného vdovství a za všechny, které voláš k tomuto způsobu života.

Tys chtěl, aby Maria, Matka tvého Syna a manželka svatého Josefa, ve svém životě zakusila vdovství. Tys chtěl, aby tvá církev procházela zápasy tohoto života a zkouškami času, dokud se její vzkříšený Ženich nevrátí a neuvede ji do tvé slávy.

Shlédni na tuto naši sestru, která se ti dnes touží cele odevzdat slibem ustavičné čistoty. Ty sis ji už ve křtu zasvětil a nyní ji voláš, aby následovala tvého Syna ve stavu zasvěceného vdovství. Jsi Bůh věrný ve svých slibech a bohatý ve svém milosrdenství. Projevuješ svou sílu ve slabosti těch, kdo v tebe doufají. Proto tě prosíme, projev svou lásku a milosrdenství také v životě této naší sestry. Poznala samotu a obtíže vdovství a ty jí dáváš chápat, že Ježíš v ní pokračuje ve svém Utrpení, aby ji přivedl ke slávě Vzkříšení.

Sešli jí svého Ducha, aby ji obdařil silou vzkříšení a uschoпил ji k tomu, aby ti v tvé církvi sloužila statečně, radostně a věrně. Kéž je silná vírou a nadějí v tvé nekonečné milosrdenství. Kéž se jako prorokyně Anna vydá cestou vytrvalé modlitby za celý lid Boží. Kéž je jako Tabita a Lýdie zjevením milosrdenství Páně, zvláště pro bezbranné, ubohé a pro ty, kdo doufají jen v Pána. Kéž jako Judita odvážně a neohroženě slouží svým bratřím a sestrám. Kéž se jako ženy, které ráno přišly k Pánovu hrobu, stane poselkyní Vzkříšení. Ať, jista si tvou láskou a věrností, vytrvá v lásce a věrnosti tobě až do konce a smí se jednou spolu s tebou radovat v nebeské vlasti. Skrze Krista, našeho Pána.²³⁷

²³⁶ Srov. zde, kapitola 3.2.2.5.

²³⁷ *Obřad zasvěcení vdov*, 17.

Na zászvětnou modlitbu navazuje předání symbolů zászvěcení. Je to v první řadě prsten – buď zcela nový anebo nově požehnaný snubní prsten vdovy a kniha Denní modlitby církve. Závoj se předává pouze jeví-li se to jako vhodné.²³⁸

Mše pokračuje obvyklým způsobem. Návrh mešních textů obsahuje vlastní prefaci:

Vpravdě je důstojné a spravedlivé, dobré a spasitelné, svatý Otče, všemohoucí, věčný Bože, abychom ti vždycky a všude vzdávali díky, skrze našeho Pána, Ježíše Krista. Neboť on byl pozorný k drobnému gestu chudé vdovy, když si cenil víc toho, co ona dala Bohu ze svého nedostatku než toho, co jiní dávali ze svého nadbytku; on vybízel k vytrvalé a ustavičné modlitbě, když nás učil, abychom si brali příklad z vdovy, jejíž neochvějná důvěra dochází vyslyšení. On přijímá ty, které se mu odevzdávají chudobou svého vdovství a slouží církvi vytrvalou a ustavičnou modlitbou, neboť tak se stávají znamením jeho vlastní vydanosti na kříži a vědomím církve, že jsme dosud v tomto světě odloučení od něj, svého Ženicha. A proto tě chválíme a s anděly a všemi svatými zpíváme píseň o tvé slávě a radostně voláme...²³⁹

Pro jednotlivé eucharistické modlitby jsou připraveny vsuvky připomínající právě zászvěcenou vdovu, na kterou je pamatováno i v modlitbě po přijímání.²⁴⁰ Pro závěrečné požehnání jsou připraveny dvě varianty – jednu obsahuje obřad zászvěcení vdov...

- Bůh, který vkládá do srdce každé dobré rozhodnutí a dovršuje je, ať tě svou milostí ustavičně chrání, abys věrně naplňovala, k čemu tě Bůh povolal.
- Ať mezi všemi lidmi vydáváš svědectví o Boží lásce a jsi jejím živým znamením.
- Pouto lásky s Kristem, kterým tě Bůh spojil na zemi, ať z jeho dobroty trvá také v nebi.²⁴¹

... a druhá je navržena v mešních textech:

- Všemohoucí Bůh Otec dal ve tvém srdci vyrůst nezlomné naději; ať tě posilní, abys byla věrná ve svém odloučení a neochvějná ve svém očekávání.
- Naš Pán Ježíš přijal tvé zászvěcení; ať tě naplní hlubokou vírou, že tě nikdy neopouští, ať ti dá velkodušnou odevzdanost do jeho vůle a ať ti žehná.
- Utěšitel Duch svatý posvětil tvé dnešní odevzdání se Bohu; ať tě naplňuje neúnavnou láskou, která se projevuje modlitbou, postem a dobrými skutky a ať ti žehná.²⁴²

Je třeba mít na zřeteli, že texty připravené pro slavnost vdovského zászvěcení v plzeňské diecézi ještě nebyly vyhlášeny, a proto jejich současnou podobu nelze považovat za definitivní. Přesto lze říci, že do jejich přípravy bylo vloženo poctivé úsilí a že byly vytvořeny s velkou pečlivostí, značnými znalostmi a zájmem o věc.

²³⁸ Srov. *Obřad zászvěcení vdov*, 18-22.

²³⁹ *Mše při zászvěcení vdovy*.

²⁴⁰ Srov. *Mše při zászvěcení vdovy*.

²⁴¹ *Obřad zászvěcení vdov*, 32.

²⁴² *Mše při zászvěcení vdovy*.

ZÁVĚR

Bůh provází člověka na všech životních cestách a neopouští jej ani v těžkých chvílích, k nimž patří i ovdovění a následná samota vdovství. Tato lidsky obtížná situace se díky Božímu povolání může pro vdovu stát začátkem nového života – nově objeveného vztahu k Bohu v následování výlučného patření a snoubenecké lásky.

V prvních kapitolách této práce jsme stručně poukázali na to, že takovou zkušenost učinily mnohé ženy zvláště v prvokřesťanských časech, kdy měl stav vdov své zvláštní poslání a těšil se úctě a pozornosti. Přesto, že se v následujících staletích upustilo od udělování vdovského zasvěcení, život četných dcer církve svědčí až dodnes jak o síle Božího povolání, tak i o vynalézavé věrnosti v jeho obětavém následování. Touha vdov po odevzdání se Bohu, které by opět bylo stvrzováno církví, začala docházet naplnění až ve II. pol. 20. století. Tehdy vznikla po vzoru hnutí a sekulárních institutů také některá vdovská společenství.

Smyslem této práce bylo poukázat na proces, jenž je důsledkem obnovy církve započaté na II. vatikánském koncilu. Ten vedl ke znovuzavedení vdovského zasvěcení pro východní katolické církve a také biskupové některých římskokatolických diecézí dospěli v posledních letech nezávisle na sobě ke shodnému výsledku, jímž je obnovení starobylého stavu vdov. Nebylo bohužel možné postihnout všechny snahy v uvedené oblasti, neboť o nich často nejsou informovány ani sekretariáty příslušných biskupských konferencí. Snažili jsme se tedy alespoň seznámit s praxí udělování vdovského zasvěcení a příslušnými dokumenty několika italských a jedné polské diecéze. Chtěli jsme tak poskytnout určitou možnost srovnání různých přístupů k této problematice, která je se zájmem sledována i příslušnými vatikánskými kongregacemi, právě se zřetelem na budoucí možné obnovení stavu vdov v římskokatolické církvi.

V této souvislosti má zvláštní význam obnovný proces, který probíhá v plzeňské diecézi. Zde připravil tým teologů dokumenty, v nichž je starověký životní stav v současném kontextu nově reflektován po stránce teologické, historicko-biblické, liturgické i právní. Kvalita těchto textů je natolik výrazná, že předseda České biskupské konference Mons. Jan Graubner rozhodl, aby byly předloženy příslušným komisím ČBK s cílem obnovit stav vdov ve všech diecézích Čech a Moravy.²⁴³

²⁴³ Pozn. aut.: Dokumenty byly dne 23. 3. 2006 projednány liturgickou komisí ČBK (přičemž bylo navrženo provést v nich některé drobné změny) a byly postoupeny komisi teologické.

Vše se zdá nasvědčovat tomu, že starobylý stav vdov bude v římskokatolické církvi opět ustaven a že se tak může stát v poměrně blízké budoucnosti. Jeho obnova bude logickým vyústěním dlouhotrvajícího poctivého úsilí, o němž se odvažujeme tvrdit, že je inspirováno Duchem Božím. Zkušenosti s obnovou starověkého stavu panen nás opravňují k naději, že se i vdovské zasvěcení dočká nového rozkvětu, který bude ku prospěchu a svatosti nejen vdov samých, ale i celé církve.

LITERATURA

- BALTHASAR, HANS URS VON. K teologii řádového slibu. *Mezinárodní katolická revue Communio*. 1997-. Svitavy: Trinitas, 2004, č. 3-4, ss. 279-290. ISSN 1211-7668.
- EPIPHANIUS. *Panarion: Adversus haereses Panarium*. In NOVÁK, JOSEF J. *Patristická čítanka*. 2. vyd. Praha: Ústřední církevní nakladatelství. 1988. 105 s.
- FRANTIŠEK SALESKÝ. *Pojednání o lásce k Bohu*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998. ISBN neuvedeno. 607 s.
- HOLLANDOVÁ, SHARON. Zasvěcené panny v dnešní církvi. In *Ordo virginum – textobraní III*. Brno: Zsvěcené panny českých a moravských diecézí, 2000, ss. 1-15.
- HUOT, D. M. *Die Jungfrauenweihe*. Abtei St. Erentraud-Kellenried. Rok vydání neuveden. 21 s.
- CHOLEWA, LIDIA. *Wdowy konsekrowane. Dopis redakci*. Szczecin 10. 11. 2000.
- CHOLEWA, LIDIA. *Wspólnota wdów konsekrowanych*. Letáček. Bibliografické údaje neuvedeny.
- KOHUT, PAVEL VOJTĚCH. Zsvěcený život a křesťanské duchovní stavy: Dialogický smysl různosti životních forem v církvi. *Mezinárodní katolická revue Communio*. 1997-. Svitavy: Trinitas, 2004, č. 3-4, ss. 242-266. ISSN 1211-7668.
- KONRÁD Z MARBURKU. List Ad pontificem 1232. In *Liturgie hodin IV: Liturgické mezidobí, 18-34. týden*. Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2003. 1979 s. ISBN 80-7192-852-6.
- Leták hnutí Naděje a život. Bibliografické údaje neuvedeny.
- MENDELOVÁ, EDITA. Rozmanitost stavů v církvi. *Spes – časopis nejen pro zsvěcený život: Čtvrtletník Rady sněmu KVPŽŘ*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, č. 1, ss. 22-23. ISSN 1213-029X.
- MISZTAL, HENRYK. *Svatí a blahoslavení laici*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004. 591 s. ISBN 80-7266-183-3.
- NOWAK, BOGDAN. *Wdowy konsekrowane*. Kopie článku z blíže neurčitelného periodika.

- ONDRAŠOVÁ, MARIA. Vorstellung des O. C. V. aus den verschiedenen Ländern: Tschechien. In *Internationale Wallfahrt der „virgines consecratae“ nach Rom: 25. Jahrestag der Wiedereinführung des Ritus*. Paris: Service de liaison de l'OCV, 1995, ss. 106-107.
- POSPÍŠIL, CTIRAD VÁCLAV. Některé otázky spojené s ekleziologií společnosti. *Teologické texty. Časopis pro teologii a službu v církvi*. 1990-. Praha: Zvon, 1998, č. 4, ss. 119-120. ISSN 0862-6944.
- Program życia duchowego*. Bibliografické údaje neuvedeny.
- SCHAUBER, VERA, SCHINDLER, H. M. *Rok se svatými*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 702 s. ISBN 80-85527-75-8.
- SCHLOSSER, MARIANNE. *Alt – aber nicht veraltet: Die Jungfrauenweihe als Weg der Christusbefolgung*. Köln: Ordenskorrespondenz, 1992. 80 s.
- ŠOTOLA, JIŘÍ. *Tovaryšstvo Ježíšovo*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1990. 384 s.
- VENTOVÁ, MARIE. *Stav vdov: Návrh kandidátky zasvěceného vdovství z plzeňské diecéze*. Plzeň, 2000.
- VILLER, M., RAYER, A. (ED.). *Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique: Doctrine et histoire*. Paris: Beauchesne, 1996. Sv. XVI., sl. 522-529.
- WITTLIEB, MARIAN JAN. Wdovy do zakonu? Rozmowa z ks. biskupem Marianem Błażejem Kruszyłowiczem OFMConv. Kopie článku z blízke neurčiteľného periodika.
- Wdowy konsekrowane*. Bibliografické údaje neuvedeny.

PRAMENY

- II. Vatikánský sněm. Věřoučná konstituce o církvi: Lumen gentium. In *Dokumenty II. vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995, ss. 29-100.
ISBN 80-7113-089-3.
- ARCIDIECÉZE CATANZARO – SQUILLACE. *Liturgický obřad přijetí do sboru vdov*.
- ARCIDIECÉZE MILÁNO. *Obřad žehnání vdov*.
- ARCIDIECÉZE ŠTĚTÍN – KAMIEŇ. *Zkrácený obřad zasvěcení panen*
- Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona včetně deuterokanonických knih. Český ekumenický překlad*. 4. přepracované vydání (2. vydání v ČBS). Česká biblická společnost, 1993. 1290 s. ISBN 80-900881-7-1.
- BISKUPSTVÍ PLZEŇSKÉ. *Pracovní skupina pro přípravu podkladů pro „ordo viduarum“*. *Ustavující dekret*. Plzeň 18. 11. 2002. Čj.: 1918/2002.
- BISKUPSTVÍ PLZEŇSKÉ. RADKOVSKÝ, FRANTIŠEK. *Dopis diecézním biskupům Čech a Moravy*. Plzeň 26. 2. 2001.
- BISKUPSTVÍ PLZEŇSKÉ. RADKOVSKÝ, FRANTIŠEK. *Question concerning a practice and rite of consecration of widows*. *Dopis*. Plzeň 4. 5. 2001. Čj.: 773/2001.
- BISKUPSTVÍ PLZEŇSKÉ – ORDO VIRGINUM. *Zasvěcené panny ve světě*. Leták. Plzeň 2. 5. 2000. Čj. 800/2000.
- CANTISANI, ANTONIO. *Decreto per l'istituzione in diocesi dell' „ordo viduarum“*. Catanzaro 1. 11. 1999.
- CANTISANI, ANTONIO. *Statuto dell' „ordo viduarum“*. Catanzaro 1. 11. 1999.
- Codex iuris canonici. Kodex kanonického práva*. Praha: Zvon, 1994. 812 s.
ISBN 80-7113-082-6.
- CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM. *Dopis biskupovi Radkovskému*. Řím 18. srpna 2001. Prot. N. 866/01/L.
- CONGREGATIO PRO INSTITUTIS VITAE CONSECRATAE ET SOCIETATIBUS VITAE APOSTOLICAE. *Dopis biskupovi Radkovskému*. Vatikán 23. června 2001. Prot. n. SpR 420/77.

- CURIA ARCIVESCOVILE DI BARI – BITONTO. UFFICIO VITA CONSACRATA. *La prima consacrazione diocesana nell' Ordo Viduarum*. [Internet] <http://www.odegitria.bari.it/notiziario/aprile_2004.htm#_VITA_CONSACRATA> 19. 11. 2005.
- DIECÉZE MASSA MARITTIMA – PIOMBINO. *Obřad zasvěcení vdov*.
- JAN PAVEL II. *Vita consecrata: O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě*. Posynodální apoštolská adhortace z 25. 3. 1996. Praha: Zvon, 1996. 139 s. ISBN 80-7113-187-3.
- Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995. 649 s. ISBN 80-7113-132-6.
- KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU. *Obřad zasvěcení panen. Ordo consecrationis virginum*. In *Zasvěcený život ve světle reformy II. vatikánského koncilu: Dokumenty z let 1964-1997*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1997. 511 s. ISBN neuvedeno.
- KURIA METROPOLITALNA SZCZECIŃSKO-KAMIEŃSKA. *Dokument wieczystego ślubu czystości*. Szczecin 10 4. 1997. Znak: Hb – 6/97.
- MARTINI, CARLO MARIA. Decreto di istituzione dell' „Ordo Viduarum Ambrosianus“. Milano 19. 5. 2002. Prot. gen. n. 1562. *Vita consecrata: Rivista per istituti religiosi e secolari*. 1971-. Milano, 2003, č. 3, ss. 308-309.
- MARTINI, CARLO MARIA. Statuto dell' „Ordo Viduarum Ambrosianus“ della Chiesa di Milano. Milano 19. 5. 2002. *Vita consecrata: Rivista per istituti religiosi e secolari*. 1971-. Milano, 2003, č. 3, ss. 309-312.
- PRACOVNÍ SKUPINA PRO PŘÍPRAVU PODKLADŮ PRO „ORDO VIDUARUM“. *Dar zasvěceného vdovství: Teologicko duchovní směrnice*. Plzeň, 2004. Nepublikovaný pracovní text.
- PRACOVNÍ SKUPINA PRO PŘÍPRAVU PODKLADŮ PRO „ORDO VIDUARUM“. *Formační řád stavu zasvěcených vdov v plzeňské diecézi*. Nepublikovaný pracovní text. Plzeň, 2005.
- PRACOVNÍ SKUPINA PRO PŘÍPRAVU PODKLADŮ PRO „ORDO VIDUARUM“. *Ordo consecrationis viduarum. Texty k bohoslužbě slova*. Nepublikovaný pracovní text. Plzeň, 2005.
- PRACOVNÍ SKUPINA PRO PŘÍPRAVU PODKLADŮ PRO „ORDO VIDUARUM“. *Při zasvěcení vdovy. Mešní texty*. Nepublikovaný pracovní text. Plzeň, 2005.

PRACOVNÍ SKUPINA PRO PŘÍPRAVU PODKLADŮ PRO „ORDO VIDUARUM“. *Statut „ordinis viduarum“*. Nepublikovaný pracovní text. Plzeň, 2004.

PRACOVNÍ SKUPINA PRO PŘÍPRAVU PODKLADŮ PRO „ORDO VIDUARUM“. *Obřad zasvěcení vdov*. Nepublikovaný pracovní text. Plzeň, 2005.

SACRA CONGREGATIO PRO CULTU DIVINO. *Pontificale Romanum: Ordo consecrationis virginum*. Vatican: Libreria editrice Vaticana, 1978. 65 s.

SACRA CONGREGATIO PRO SACRAMENTIS ET CULTU DIVINO. *Parisiensis: Rituel de Bénédiction des veuves*. Řím 29. 2. 1984. Prot. CD 551/81.

Zákoník východních katolických církví. Codex canonum ecclesiarum orientalium. Nevydáno. Překlad pro studijní a pracovní účely – JUDr. Leo Salvet a kol.

JINÉ ZDROJE

- ADÁMEK, KAREL VÁCLAV. *Luže, Košumberk a Chloumek v XVII. a XVIII. věku*. Hlinsko: nákladem spisovatelovým, 1902. 63 s. [Internet] <<http://web2.knihovna-cr.cz/digit/luze/luze/cs/descr.htm>> 18. 1. 2006.
- AMBROŽ. *De viduis*. [Internet] <<http://www.newadvent.org/fathers/3408.htm>> 14. 7. 2005.
- AUGUSTIN. *De bono viduitatis*. [Internet] <http://www.sant-agostino.it/latino/dignita_vedovile/dignita_vedovile_libro.htm> 14. 7. 2005.
- BEYER, JEAN BAPTISTE. *Le droit de la vie consacrée: Commentaire de canons 573-606. Normes communes*. sv. I/II. Paris: Tardy, 1988. ISBN 2-7105-0284-4. České výňatky: Individuální formy zasvěceného života: Stav panen. In *Ordo virginum – textobraní IV*. Brno: Zasvěcené panny českých a moravských diecézí, 2000, ss. 29-34; *Zasvěcený život: Komentář společných norem pro instituty zasvěceného života CIC*. [Internet] <<http://web.katolik.cz/ov/index1.php?ov=vdovy#zasvzivot>> 22. 2. 2006.
- HIPPOLYT ŘÍMSKÝ. *Traditio apostolica*. [Internet] <<http://www.geocities.com/baruchmar/EC/traditioapost.htm>> 14. 1. 2006.
- HRUDIČKA, ALOIS. *Františka Slavatová a doba její: Obrazy z dějin katolické reformace na Moravě a v Čechách*. Telč: vydavatel neveden, 1902. 369 s. [Internet] <<http://web2.knihovna-cr.cz/digit/luze/frhr/cs/descr.htm>> 18. 1. 2006.
- JENÍČEK, V. V. *Poslední Slavatovna Košumberská 1633-1690: Zakladatelka poutnického chrámu Panny Marie na Chlumku v Luži*. Luže: Hradní museum Košumberk, 1940. 122 s. [Internet] <<http://web2.knihovna-cr.cz/digit/luze/posledni/cs/descr.htm>> 18. 1. 2006.
- OLIVA, VÁCLAV. *Z minulosti Chlumku u Luže a jeho okolí: Miniaturní obraz z církevních dějin Čech*. Chrudim: vydavatel neveden, 1903. 223 s. [Internet] <<http://web2.knihovna-cr.cz/digit/luze/chlum/cs/descr.htm>> 18. 1. 2006.
- PEXENFELDER, MICHAEL. *Apparatus eruditionis tam rerum quam verborum per omnes artes et scientas*. [Internet] <http://www.uni-mannheim.de/mateo/camena/pexen/books/pexenfelderapparatus_14.html> 19. 11. 2005.

- TERTULIÁN. *De virginibus velandis*. [Internet]
<http://www.intratext.com/IXT/LAT0736/_P4.HTM> 14. 1. 2006.
- TERTULIÁN. *Liber de monogamia*. [Internet]
<http://www.intratext.com/IXT/LAT0755/_PA.HTM> 14. 1. 2006.
- TOMÁŠ AKVINSKÝ. *Summa theologiae*. [Internet]
<<http://krystal.op.cz/sth/sth.php?&A=6>> 25. 3. 2006.
- VENTOVÁ, MARIE. *Dopis*. Plzeň 27. 1. 2006. [E-mail] <m.ventova@volny.cz>
- VERMEERSCH, A. Religious Veil. In *The Catholic Encyclopedia*. Volume XV.
K. Knight: Online Edition, 2003. [Internet]
<<http://www.newadvent.org/cathen/15321c.htm>> 14. 1. 2006.

Pozn. aut.: Překlady, u nichž není uvedeno jinak, provedla autorka.